

STM 1931

Bidrag till gitarristiken

Av Daniel Fryklund

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

BIDRAG TILL GITARRISTIKEN

AV DANIEL FRYKLUND (Hälsingborg)

1926—1928 utgavs i Wien en *Handbuch der Laute und Gitarre* i lexikonform, 296 s., 8°. Arbetet hade till författare Wiendocenten *Josef Zuth*, som år 1919 disputerade för doktorsgrad med en avhandling om »Simon Molitor und die Wiener Gitaristik um 1800» och som även i övrigt gjort sig i hög grad förtjänt om gitarristiken, bl. a. genom utgivande av en rad egna arbeten om gitarren, kompositioner för gitarr av exempelvis Molitor och Schubert samt en tidskrift för gitarr. Kort efter Handbokens avslutande offentliggjordes i ett flertal tidskrifter ett upprop av Zuth, vari denne hos fackmännen anhöll om deras medarbetarskap i ett nytt verk: *Enzyklopädie der Laute und Gitarre*. Denna vädjan förklingade icke ohörd, och nu står Zuth i begrepp att inom en icke avlägsen framtid börja utgivandet av sitt väldiga verk, som enbart i fråga om litteraturen omfattar över 30,000 arbeten. Enligt enskilt meddelande av Zuth blir dispositionen för det nya verket:

I. Teil: Biographisch—bibliographisches Lexikon.

1. Band: Tabulaturen (aller lautenartiger Instrumente).

2. Band: Moderne Notation bis Ende des 19. Jh.

3. Band: 19./20. Jh. (Neueste Zeit.).

II. Teil: Instrumente und Verfertiger.

III. Teil: Theorie (Notationskunde, Methodik etc.).

Om tid och krafter räcka till, vill han härtill foga en (Kultur-) Geschichte der Laute und Gitarre.

Det redan av Zuth utgivna arbetet, *Handbuch*, har egentligen endast haft en föregångare, ett av *Philip J. Bone* i Luton (England) år 1914 utgivet arbete med titeln: *The Guitar and Mandolin*. Detta Bones arbete är utrustat med präktiga bilder och goda not-

exempel, och det bjuder ett rikt material i fråga om gitarrister och deras kompositioner. Dess egentliga brist ligger i att det ofta saknar källhänvisningar. Arbetet är emellertid outhärligt för forskaren i hithörande, då det synnerligen ofta citeras av Zuth och denne i ett och annat fall icke fullt exakt återgivit Bones uppgifter.¹

I *Handbuch der Laute und Gitarre* har Zuth skapat ett verk, som gör ett vederhäftigt intryck. Notiserna äro avfattade klart och tydligt och äro i de flesta fall exakta.

Av intresse för Zuths blivande *Enzyklopädie* har författaren av denna uppsats sökt att nedan göra en del tillägg till *Handbuch* — i några fall har han även rättat misstag. I allmänhet har han sysslat med de äldre skikten, även om naturligen många nyheter, som tillkommit under senare år, skulle kunna anföras, såsom *Maria Rita Brondis* arbete, *Il Liuto e la Chitarra*, som behådats av Zuth och som publicerades år 1926, och gitarristen *P. S. Agafoschins* ryska broschyr *Nowoe o gitare*, som utkom 1928, o. s. v.

De allra flesta av de i det följande nämnda verken befinna sig i författarens samling av gitarrkompositioner, vilken har sin styrka i de franska kompositionerna, huvudsakligen bestående av ett par tusen nummer för sång och gitarr (eller lyre) från slutet av 1700-talet och början av 1800-talet.

Vi ha sökt att i uppsatsform återgiva våra bidrag till gitarristiken i de olika länderna. I fråga om *Danmark* och *Sverige* ha vi utvidgat framställningen och med några ord även omnämmt *lutenisterna*. Det av oss hopbragta franska materialet är så rikligt, att vi i uppsatsen endast kunnat antyda ett och annat av detsamma. Vi utgiva därför samtidigt och separat en framställning i lexikalisk form om gitarristerna i Paris, en form, som torde vara lämpligast för ett vidlyftigare och mera detaljerat bidrag till Zuths *Enzyklopädie*.

Mot slutet av 18:de århundradet och början av det 19:de åtnjöt gitarren en popularitet som aldrig förr i de flesta länder i Europa, och medelpunkten för denna dyrkan av instrumentet var *Paris*, där de berömdaste gitarrspelarna voro till finnandes, och det icke endast fransmän, utan även celebriteter som italienarna *Car-*

¹ Tyvärr är Bones arbete fullständigt utgått ur bokhandeln, och förfrågningar rörande detsamma hos talrika antikvariat, även engelska, ha endast lett till negativa resultat.

cassi och *Carulli* och spanjoren *Sor*. Det icke blott komponerades talrika stycken för gitarr solo eller två gitarrer eller tre gitarrer eller för gitarr med stråkinstrument (speciellt violin) eller blåsinstrument (speciellt flöjt) eller bådadera eller piano, utan nästan alla populära sånger, även operamelodier, utgavos försedda med gitarraccompagnement.¹

Att man vid denna tid fäste vikt vid *gitarraccompagnementet*, framgår bl. a. därav, att i allmänhet namnet på arrangören uppgives, och de förlag, som icke nämna arrangören, äro få: hos Imbault utelämnas ofta arrangörens namn, hos Sieber stundom.

De flesta av de talrika gitarristerna i Paris deltog i detta jättearbete — om de som komponerade sångerna, icke voro gitarrvirtuoser eller lärare i gitarrspelning, arrangerade de sällan själva för gitarr.

Denna hänförelse för gitarren tog sig stundom uttryck i musik till ord, ägnade detta instrument: *A Ma Guitare, Romance Dédiée à Madame Caccia*. *Musique et accomp^t de Lyre ou Guitare par A. M. Lemoine (chez Lemoine ainé)*:

Ô Guitare enchanteresse
Source unique du plaisir
Quand sous mes doigts je te presse
Je ne forme aucun desir
Sois la maitresse chérie
Qui m'enchaîne pour toujours.
Et que ta douce harmonie
Me tienne lieu des amours.

De tes cordes argentines
Quand j'entends le son flateur,
Mon âme au tems des corines
Se transporte avec douceur.
De Sapho de Deshoulières
Tu prends le ton séduisant,
Et l'on ne resiste guères
Quand tu peins le sentiment.

¹ De allra flesta franska trycken av denna sistnämnda art ha ett ungefärligt format: 27 × 18 cm. Förekommer i det följande format, som väsentligt avviker härifrån, angives detta.

Mais il faut un coeur de flamme
 Pour entendre tes accens,
 Car tu ne dis rien à l'âme
 Des êtres indifferens.
 Pour eux ton charmant langage
 N'est que du son et du bruit,
 Et je lis sur leur visage
 Qu'amour ne leur a rien dit.

Under lyragitarrens blomstringstid i början av 1800-talet angives accompagnementet i allmänhet vara skrivet för *gitar* eller *lyre*. Det hände emellertid, att stundom endast lyran nämndes för accompagnementet, och att den ofta tilldelades ett visst företräde framför gitarren, därigenom att den placerades före detta instrument, då det gällde att angiva accompagnementet för båda instrumenten. Denna popularitet hos lyran bidrog åtminstone till att den vid denna tid kom att användas så ofta vid skyltning för och namn på musikaffärerna: i Paris fanns det åtminstone 2 affärer *A La Lyre* och vidare *A La Lyre Moderne*, *A La Lyre d'Or* (detta namn även i Rouen) och *Aux Deux Lyres*. Och liksom gitarren hyllades även lyran med ord och musik.

Stundom meddelas särskilda instruktioner för accompagnementen på lyre. *Lemoines* accompagnement exempelvis äro synnerligen ofta försedda med anmärkningen: »Les notes ayant un (8) se font à l'octave en bas sur la lyre», stundom med tillägger »ou guitare à 6 cordes». Och liknande anvisningar förekomma även i fråga om *Doisy* och *Grumailles* accompagnement.

I ett och annat fall äro sångerna utom med gitarraccompagnement även försedda med accompagnement av *träblåsinstrument* av libitum, såsom fallet är med: *Air du Rossignol Chanté* par Mme Albert. Avec Accomp^t de *flute* ad libitum. Paroles de Mr Etienne. Musique de Mr Lebrun. Arrangé pour la Guitare par Meissonnier. A Paris, chez Mr Pacini.

Le Vieux Berger. Ronde de Cléon G.^{***} mise en musique avec accompagnement de *Flûte* ou de *Flageolet*, ad-libitum, et dédiée à Madame la Vicomtesse Henry de Ségur, par J^h Vimeux à Paris. V. Dufaut.

Le Printemps. Chansonnette avec accomp^t de *Hautbois* obligé. Paroles d'Auguste Duvivier. Musique de L. Clapisson. Accomp^t de Guitare par J^h Vimeux. Paris, chez Bernard Latte.

Även de i det följande nämnda gitarristerna *Colin* i Douai och *Houzé* i Mons ha skrivit kompositioner för sång, flöjt och gitarr.

Stundom ha för arrangementen olika specialister valts för respektive instrument, så i fråga om *Six Airs Italiens Arrangés* pour Flute et Guitare par Tulou et Carulli, Paris, A. Meissonnier, där den berömde flöjtisten *Tulou* och *Carulli* arrangerat respektive partier.

I ett och annat fall lämnas stor frihet med avseende på de instrument, som accompagnera, såsom i: *Avis aux Belles*. Paroles de Mr J. B. H.^{***} Musique et accompagnement de *Lyre* ou *Guitare*, de *Flute* ou *Violon* Par J. B. Bédard. à Paris, Aux adresses ordinaires de Musique.

En av kompositionerna i vår samling har även accompagnement av *Tambour de Basque*: *Le Médecin Turc*. Romance Chantée par Mlle Pingenet ainée, Paroles de Villiers et Armand Gouffé, Musique de Nicolo, Accompagnement de Guitare ou Lyre et Tambour de Basque ad libitum par Grumaille. Paris. Cherubini, Méhul.

Kompositionerna innehålla stundom anteckningar av intresse beträffande *förläggarna*, såsom å en komposition: *La Gloire et L'Amour*. Dédié aux armées françaises. Offert à Monsieur le Général Coûtard, Baron de l'Empire. Paroles et Musique de MM. Lefébvre Desveaux & Jardin. Chant. Lyre ou Guitare. Anteckningen lyder: »Cédé en toute propriété a Mr Meissonnier pour piano et guitare paris ce 1er mars 1812. Jardin». Ett tryckt N. B. rörande en »Romance de Mr Plantade arrangée avec accompagnement de Piano-forte d'après celui de Lyre de Le Moine par l'Editeur. à Amsterdam au Magazin de Musique, Kalverstraat 171» har även sitt intresse: »C'est par un accord particulier avec Mr Imbault Marchand de Musique que cette edition a été publiée».

Ofta ser man på förlagsbeteckningarna kompositionernas vandring. Ett häfte i vår samling med *Pleyels* stämpel har utbytts mot *Frères*, och slutligen finner man även en lapp med beteckningen *Anzon* i Rouen, där tydligen verket sedan hamnat.

Utländska förläggare i Paris använde med förkärlek sina landsmän som arrangörer, vilket ofta var fallet med *Antonio Pacini*, som gärna hade italienska gitarrister i Paris som medhjälpare för sina gitarrarrangement.

Stundom finnas *tryckta dedikationer* å dessa franska romanser med gitarraccompagnement. Av ett visst svenskt intresse torde vara, att flera av dem äro tillägnade »*Madame La Comtesse Caroline de Sparre*». Detta är fallet med romanser med musik av *Loisa Puget*, gift med Gustave Lemoine, som skrivit orden till dessa romanser. Vi ha dylika stycken, tillhörande bl. a. Album 1840, 1841 och 1843, förlagda hos J. Meissonnier. Det är icke utsatt, vem som skrivit gitarraccompagnementet, utom i ett 2e Album, n:o 5: *Les Deux Âmes*, och då är det Carcassi. Jmfr Zuth under Puget. Även *Frédéric Bérat* har ägnat La Comtesse de Sparre sin hyllning. Vi ha ur Album 1841: *Les Adieux. Paroles et Musique de Frédéric Bérat. Accomp^t de Guitare par J. Vimeux. à Madame la Comtesse de Sparre. à Paris, chez Colombier.* Se även Fétis. Likaså har *Gustave Carulli* skrivit musik till hennes ära: *Gaston, L'Ange de Foix. Romance. à Mme la Comtesse de Sparre. Paroles de Mr E. Aucouëte. Musique de G. Carulli. Accomp^t de Guitarre par M^{ce} de Raoulx. Paris, chez S. Richault.*

Även en *skriven dedikation* i vår samling har sitt intresse, fastän denna icke härrör från gitarristen utan från kompositören: »*Offert à son ami Monsieur Laflèche par l'auteur Ed. B.*» å en komposition: *Quand tu m'aimais, romance. Musique d'Edouard Bruguière. Arrangée pour la Guitare par François Molino. Hos Ph. Petit.* Denna dedikation pekar nämligen på förbindelse mellan den i Lyon födde kompositören *Bruguière* och *J. A. M. Laflèche*, som var verksam i denna stad som gitarrist (se i det följande).

Ofta äro romanserna med accompagnement av gitarr eller lyre samlade av ägarna i s. k. *recueils factices*, som härröra från senare delen av 1700-talet och början av 1800-talet, varvid ägarens namn stundom återfinnes på bandet. Flera av våra volymer ha tillhört Mademoiselle *Victorine Grenier* (en volym har tillika med namnet datering: ce 4 7bre 1809). Av dessa band har särskilt ett i folioformat intresse, därför att det visar, att hon säkerligen trakterade lyragitarren: *Recueil d'Airs Pour la Lyre Appartenant A Melle Victorine Grenier de Béziers.* Stundom ha

dylika tryckta romanser från olika håll av bokhandlarna själva förenats till *Recueils factices*, som fallet är med 2 förtjusande volymer: *Etrenne Chantante ou Choix des plus Nouvelles, Ariettes, Romances et Vaudevilles. Avec Accompagnement de Guitare. Dédiés Aux Dames. Pour l'Année 1787. Paris. Goujon fils.* och motsvarande volym för år 1788,¹ i vilka titelsidorna och innehållsförteckningarna graverats; volymen för 1787 innehåller 65 romanser, de flesta med gitarraccompagnement av *Ducray*, och den för 1788 60 romanser med accompagnement bl. a. av *Gonnin* och *Le Moine*.

Stundom åtföljas romanserna av *kataloger*, som lämna viktiga upplysningar om kompositioner. En katalog, medföljande romanser med ord och musik av *Alexis de Garaudé*, den äldre Garaudé, och accompagnement för gitarr eller lyre av andra, meddelar en förteckning över Garaudés romanser med gitarraccompagnement, och dessutom får man kännedom om 3 nummerade opus av Garaudé, vilka icke uppföras av Fétis och Eitner: Op. 7: 1^r Rondeau. Op. 10: Cantique a voix seule avec des Chœurs. Op. 15: Méthode de Chant dédée aux Dames (jmfr Op. 25 och 40 hos Fétis). Se även i det följande om katalogerna över *Doisys* och *Carullis* kompositioner.

I Frankrike offentliggjordes en stor del av de sånger, som utgavs i slutet av 1700-talet och framför allt i början av 1800-talet försedda med accompagnement av gitarr (eller lyre), i *journaler*, vilka även stundom publicerade kompositioner för gitarr solo. I Zuths Handbuch ha vi från denna tid endast funnit 2 sådana journaler nämnda, den ena utgiven av Vidal, den andra av Porro.²

Journal de guitare par Vidal. Chez Decombe luthier M^d de Musique Quai de lécole N° 14. Propriété de l'éditeur. Våra nummer innehålla sånger med accompagnement av gitarr eller gitarr och violin. Enligt Mendel utkom *Journal de guitare* från år 1778. Utom denna hos Zuth nämnda tidskrift utgav Vidal även en hos Zuth icke omtalad:

¹ Båda ha formatet: 20 X 12 cm.

² Zuth omtalar även, att *Charles François Alexandre Pollet* utgav en *Journal* till år 1793. Denna var emellertid enligt Fétis »un journal d'airs d'opéras pour le cistre».

Recueil Périodique D'ariettes Avec Accompagnement de Guitare Mêlées d'Airs variés dédié A Madame la Presidente De Meslay par *M. Vidal*. Gravé par Mlle Lepreux. A Paris. 12 nummer. 172 sidor. avl. 4°.¹ Samlingen innehåller ett stort antal arrangement eller kompositioner av Vidal, bland vilka det finnes flera för gitarr solo eller violin och gitarr. Från det fjärde numret upplyses det om utgivaren: »L'auteur Mre de Guitare rue Faydeau Hotel Daufin N° 20.» I sista numret av vår årgång (1786) bebådar Vidal en ny årgång: »Le premier Cahier du journal de Mr Vidal pour 1787 Paraîtra au commencement de janvier. Ce journal sera composé de 12 Cahiers pour l'année. Les Ariettes, Outre l'accompagnement de Guitare, Auront un accompagn^t de Violon ad Libitum, séparé du journal.» Se även Fryklund, Musikbibliografiska anteckningar, s. 27, 28.²

Journal de Guitare ou de Lyre par *P. Porro*. A Paris chez l'Auteur, rue J. J. Rousseau N° 14. På titelbladet till nr 24, årg. 17, läses bl. a.: »Ce Journal sera Composé à l'avenir de 72 N^o pour l'année.» Vi ha nummer tillhörande utom årg. 17 även årg. 18. (jmf. Eitner: »14 Bände»). Dessa nummer innehålla sånger med accompagnement av gitarr eller lyre, men även talrika solostycken för dessa instrument.

Utom dessa Vidals och Porros journaler ha vi i vår samling en rad journaler i denna genre och från denna tid representerade, vilka icke äro nämnda i Zuths arbete:

Journal de Guitare ou Lyre par Les meilleurs Auteurs Publié à Paris par *P. et I. I. Le Duc*. Vi ha av denna Journal 4 nummer: 19, 25, 31 och 34. De innehålla kompositioner för sång med accompagnement av gitarr eller lyre: en med musik och accompagnement av J. Mees, en med accompagnement av densamme och två med accompagnement av J. B. Barrois.

Hos *A. Meissonnier* utgavos 3 tidskrifter:

Journal de Lyre ou Guitare, Rédigé par *Meissonnier*. Chaque numéro de ce Journal sera composé de deux Romances françaises, un air italien et une piece pour la Lyre ou Guitare. Composés par les meilleurs Auteurs. Il paraîtra un numéro tous les pre-

¹ Denna *Recueil Périodique* är nu mycket sällsynt och nämnes varken hos Fétis eller Eitner.

² Av Vidal ha vi dessutom: *Ariettes et Romances* avec Accompagnement de guitare par *Mr Vidal*. A Paris. Chez l'auteur, Rue de Richelieu, près la Comedie italienne, aux Soirées espagnoles, N° 99. avl. 4°.

miers de chaque mois. On s'abonne à Paris, chez Meissonnier, Rue Bergère N° 5. Sångerna ha accompagnement av lyre eller gitarr, oftast av Meissonnier själv. Vi ha en mängd nummer tillhörande 3, 4, 7 och 9 årgångarna. Bland solostyckena för lyre eller gitarr märkas flera »Thema variés» av Mauro Giuliani.

Journal de la Lyre Moderne Rédigé par *Meissonnier*. Med samma program som föregående. Vi ha av denna Journal endast nr 15, innehållande en romans för lyre eller gitarr med ord av Favart och musik av Plane.

Le Troubadour des Salons, Journal de chant avec Accompagnement de Lyre ou Guitare, Rédigé par *M. M. Romagnesi* et *Meissonnier*. Chaque Livraison de ce Journal contiendra trois Romances à une ou deux Voix et des Pièces pour la Guitare composées par les meilleurs Auteurs. Il paraîtra une Livraison tous les premiers de chaque mois. On s'abonne à Paris, au Magasin de Musique de *A. Meissonnier*, Boulevard Montmartre N° 25. Ofta har *A. Meissonnier* även här själv skrivit accompagnementet till sångerna. Våra talrika nummer tillhöra årgångarna 4, 7 och 17.

Romagnesi har även utgivit en egen tidskrift för sång, med accompagnement av gitarr eller piano:

L'Abeille musicale, Journal de chant, Composé pour les jeunes personnes, par les Auteurs les plus estimés en ce genre, et publié par *A. Romagnesi*. A Paris, chez *A. Romagnesi*, Editeur de Musique, Rue de Richelieu, 87. Denne *A. Romagnesi* är identisk med föregående Romagnesi, som skrivit musiken till många romanser i *Le Troubadour des Salons* och även där alltid har initialen *A.* i förnamnet. Fétis, som omtalar, att *L'Abeille musicale* utkom 1828—1839, har tydligen uppgivit oriktigt förnamn för Romagnesi: han kallar honom nämligen Henri (efter Fétis har exempelvis Mendels lexikon samma förnamn).¹ Denna oriktiga uppgift hos Fétis har vållat Eitner huvudbry, som i *Quellenlexikon*, VIII, s. 291, tvekat, om han skulle tillskriva musiken till vissa sånger *A.* eller *Henri Romagnesi*!²

Le Ménestrel nämnes icke hos Zuth, oaktat tidskriften, som utkom i Paris första gången år 1833, betecknas som: *Journal de Musique*, publiant tous les dimanches une romance inédite, Avec Accompagnement de Piano ou Guitare. I årgången 1837 finnes ett tillkännagivande: »A partir du mois de juin 1837, une impor-

¹ Någon *A. Romagnesi* nämnes icke alls hos Fétis.

² Zuth uppför icke någon Romagnesi.

tanté mesure d'amélioration a été prise à l'égard des romances pour guitare. La partie musicale de chaque numéro se trouve réduite en un petit format, dont le prix a subi une diminution proportionnelle. MM. les guitaristes peuvent s'abonner à ces petits formats à raison de 7 fr. par an pour Paris, 8 fr., pour la province, et 9 fr. pour l'étranger.» I de 5 första årgångarna skrev Carcassi ensam gitarraccompanimenten, i den sjätte började även andra som Antoine Meissonnier och Joseph Vimeux att bidraga med dylika.

Le Ménestrel Français, Journal de Chant avec Accompagnement de Guitare, Rédigé par les Meilleurs Auteurs. Ce Journal contiendra 48 Morceaux de Chant, des premiers Compositeurs Français, Italiens et Allemands; Ils seront toujours variés, savoir: en Romances, Nocturnes, Chansonnettes, Boléros, Cavatines, Polonaises et Rondeaux. Il paraîtra du 15 au 20 de chaque Mois une Livraison composée de Quatre Morceaux. On s'abonne à Paris, chez S. Gaveaux, Editeur de Musique et M^d d'Instrumens, Au Ménestrel Français, Boulevard des Italiens et Passage de l'Opéra, N° 2.

*Les Muses Lyriques*¹, Journal de Chant avec Accompagnement de Guitare ou Lyre, Rédigé & Publié par MM. Lafont, premier Violon de la Chambre du Roi, et A... P... Ce Journal, composé de 48. N^{os} contenant chacun une Romance Inédite, paraîtra en 24 Livraisons de deux Numéros, qui seront adressées Franches de Port aux Souscripteurs, le 1er et le 15 de chaque mois, sans que les Livraisons éprouvent jamais un seul jour de retard. On souscrit A Paris Chez Mr Lafont, Rue Taitbout, N° 9. Vi ha första årgången av denna tidskrift. Det finnes här ett stort antal kompositioner av Lafont för sång och gitarr. A. P. är identisk med Aimé Paris (se Fétis). Man träffar ingen musik av Paris i våra nummer av tidskriften. Men han har skrivit orden till 4 stycken: 1, 19, 41, 42. En verksam medarbetare var C. Farcy, vilken är okänd i handböckerna. I den första årgången angives han ha skrivit musiken till vissa nummer (sannolikt är även gitarraccompanimentet av honom): 6, 15, 21—22. I andra fall säges uttryckligen, att han skrivit både musik och gitarraccompaniment: 19, 41, 43. Stundom äro såväl ord som musik hans: 7, 15. För 25—28 (Cantate) har han endast författat orden.

¹ Jmfr Zuth: Muse Lyrique.

Soirées Musicales ou Nouveau Recueil de Chant Avec Accompagnement de Guitare ou Lyre Composé d'Airs, Romances et Nocturnes de MM. Plantade, Romagnesi, Pradher, Jadin, Lambert, Zimmerman, Fabry Garat, Gastave Dugazon et autres Compositeurs distingués. Les Livraisons se feront exactement les 5, 15 et 25 de chaque Mois. On souscrit à Paris, chez Bressler, Rue de la Paix N° 24. Vi ha nr 6, tillhörande andra årgången. Det innehåller en romance med musik av Romagnesi och gitarraccompaniment av Meissonnier Jeune.

Hos Fétis nämnes en *Journal des troubadours*, som Pacini utgav tillsammans med Blangini. Vi ha flera nummer av denna Journal, alla innehållande sångstycken, med accompagnement av gitarr eller lyre. Våra nummer ha olika förläggare: A. Meissonnier, de Momigny (båda för 2e Année) och Lélou. Journal des troubadours hade enligt Fétis så stor framgång, att Pacini beslöt sig för att bli musikförläggare.

Le Troubadour ambulant, Journal de Guitare Composé de Soixante Feuilles, Choies dans les Ouvrages Nouveaux, des auteurs les plus distingués. On s'abonne A Paris, Chez Mr Pacini, Compositeur et Professeur de Chant, Rue Favart, N° 12. Med titelvignette av något skiftande typ, föreställande en gitarrspelande herreman. Vi ha ett antal nummer utan årgångsbeteckning (sannolikt första årgången); även nummer tillhörande 5 och 6 årgångarna. I våra nummer äro accompagnementen för gitarr (eller lyre) skrivna av Valentin Castelli, Meissonnier Jeune, Julia Piston och J. Vimeux.

Eitner omtalar en *Castro*, »ein zu Paris lebender Guitarist, der am Ende des 18. Jhs. ein »Journal de musique pour la guitarre, rédigé par Castro», 16 Nrn., herausgab.» Den hos Zuth nämnde Castro, som år 1825 lät höra sig på gitarr, »auf welcher er zur Freude der Damen die grosse Trommel imitiert», är antagligen densamme. Vi ha exemplar av icke mindre än fyra journaler, som Castro utgivit: 1. *Journal de Chansonnettes Italiennes*, Publiées Avec Accompagnement de Guitare, Par S. Castro (de Gistau). A Paris. Vi ha häftena 13—24. Några nummer ha gitarraccompaniment av Castro. 2. *Journal de Pièces du chant Espagnol*, Par divers Auteurs, Publiées Avec Accompagnement de Guitare, Par S. Castro (de Gistau). A Paris. Vi ha häftena 13—24. Här äro de flesta kompositionerna av Castro; några äro arrangerade av honom. 3. *Journal de Pièces de Musique pour*

la Guitare, Tirées de divers Auteurs Espagnols & autres; Publié Par S. Castro (de Gistau). A Paris. Vi ha 2 nummer, som innehålla solostycken för gitarr av Sor och Federico Moretti. 4. *Journal de Musique Étrangère* Pour la Guitare ou Lyre, Rédigé Par Castro. A Paris. Vi ha ett nummer, som innehåller solostycken för gitarr utom av Castro av spanjorerna Soto,¹ Laporta och J. Arizpacochaga.^{2 3}

Även den franska landsorten har haft dylika tidskrifter för gitarr. I Rouen utgavs: *Journal De Lyre* aux Emules d'Appollon, Rédigé Par J. Mees, Professeur et Editeur de Musique. Ce Journal contiendra 52 N^{os} — — — on s'abonne à Rouen. Vi ha de flesta numren av denna första årgång. De innehålla kompositioner för sång och lyre eller gitarr; och ett solo för lyre av Frederic de Magalon. Mees har själv i denna Journal skrivit en mängd kompositioner och accompagnements. I ett fall har han även författat orden.⁴

I Douai utkom *La Lyre Française*: »ce Journal qui paraîtra

¹ Stavning som i detta nummer.

² Ovan anförda nummer av journaler återfinnas alla i en volym i tvårfolio med anteckningen: Frizon 1819, och som är helt ägnad åt Castro. Vi finna här dessutom Castros komposition, op. 4: *Plusieurs Petites Pièces* pour la guitare — — — Par Castro, Professeur de Guitare. A Paris. Titelbl., s. 2—9. Och vidare av Castro: *Variations Pour la Guitare*, A Paris, n:o 40 och 41, båda i 3 delar, varje del omfattande titelsida och 4 sidor musik. Volymen innehåller dessutom: *Trois Rondeaux* pour la guitare ou lyre composés Par Mr Frédéric Moretti, Dédiés à son ami Castro Professeur de Guitare. Oeuvre IVe. A Paris. Titelbl., s. 2—16. Dessa kompositioner äro fullständigt okända i handböckerna.

Vi få sålunda i denna volym veta åtskilligt om Castro och hans kompositioner: S. Castro (de Gistau) var »Professeur de Guitare» i Paris, antagligen inflyttad från Spanien. Han var nära förbunden med Federico Moretti (om honom se i det följande); han har själv förlagt alla ovannämnda verk. Hans adress i Paris uppgives vara dels Rue de la Michaudière 20, dels Rue de Provence 14 (detta samtidigt). Op. 4, som synes äldre än det övriga, har emellertid adressen: Rue Neuve des Filles St Thomas, N° 77, au coin de la rue de la Loi.

Utom i ovannämnda volym förefintliga kompositioner eller arrangement av Castro ha vi även 2 gitarraccompaniment av honom till romanser av P. D'Alvimare.

³ Om *L'Echo des salons*, Journal de chant, där bl. a. Francesco Molino skrivit gitarraccompaniment, se i det följande.

⁴ Av Mees ha vi dessutom en komposition: *Les Étrennes*, Duo Concertant pour Lyre ou Violon, composé et dédié A M. Martin, Par J. Mees, Professeur. Op. 12. A Rouen, chez l'Auteur. 8°. Titels., s. 2—17.

périodiquement est pour Piano Harpe et Guitare. on s'abonne chez l'Auteur à Douay et chez tous les Marchands de Musique. Numren i vår samling innehålla L'Exil du Troubadour. Recueil de Romances. Musique d'Al. Meurger. Varje romans är försedd med gitarraccompaniment. I ett av våra sista nummer tillkännagiver utgivaren: »Mr Meurger auteur de ce Journal ayant eu à se plaindre du peu de soin qu'on avait apporté à la gravure de ses derniers N^{os}, previent ses abonnés qu' à compter de la quatrieme livraison son Journal sera gravé à Paris.»¹

Bland de viktigare hos Zuth förekommande artiklarna om franska gitarrister i Paris ha flera av oss kunnat förse med tillägg, såsom fallet är med dem, som handla om Doche, Gatayes, Lemoine, Antoine och Joseph Meissonnier. Titeln för Antoine Meissonniers »Méthode» hos Zuth stämmer icke fullständigt med titeln på ett exemplar hos oss: »Nouvelle Méthode simplifiée Pour la Lyre ou Guitarre — — — par Meissonnier Professeur de Guitarre et de Lyre. A Paris Chez Sieber» (jmf. Fétis). Vi ha även sett en annan »Méthode» av Meissonnier: Méthode Complète pour La guitare par A. Meissonnier.²

Av Jean Baptiste Bédard ha vi flera kompositioner för sång med accompagnement av lyre eller gitarr (Eitner anför i fråga om sånger endast »1 Chans. Einzeldruck, Paris [br. Mus.]).

Charles Doisy har skrivit en mängd kompositioner, i synnerhet för gitarr. En god översikt av denna musik gives i ett par kataloger, som åtfölja hans arbeten. Man finner i dessa, att han komponerat eller arrangerat, utom för gitarr solo, *duetter* för 2 gitarrer och för gitarr i förening med violin, alt, violoncell, flöjt, hautbois (eller klarinett), basson, cor eller piano; samt *trior* för 3 gitarrer och för gitarr i förening med violin och alt. Vidare har han skrivit 2 *Concertos* för gitarr med accompagnement av 2 violons obligés, alt och violoncell. Man finner i katalogen även en hel del *Recueils d'airs* med musik av Doisy (själva ha vi talrika gitarraccompaniment av honom till andras sånger på hans eget förlag) ävensom den »*Petite méthode de Guitare*», som enligt Zuth utlovats, och det både »sans airs» och »avec des airs». För övrigt finnes det i katalogen en del andra *méthodes* av Doisy,

¹ Om *Plouviers Journal* i Bryssel, se i det följande.

² Namnet stavas i dessa fall liksom hos Fétis med 2 n. Zuth har 1 n.

bl. a. för Clarinette, Violon, Flûte-traversière, Flûte-à-bec, Galoubet och Flageolet. Fétis och Eitner bland andra kalla Doisy-Lintant, vilken benämning uppkommit genom missförstånd: Doisy och hans kollega Lintant voro nära förbundna, och Lintant har tillägnat »son Confrère» Doisy »Trois Duos concertans pour deux Guitares». Se även *Plouvier* i det följande.

Charles Lintant, »artiste du Théâtre Feydeau», »professeur de guitare», har arrangerat accompagnement för gitarr eller lyre till andras sångkompositioner, i synnerhet åt Frères Gaveaux, men även åt Janet och Naderman.¹ Särskilt är att observera »Recueil de Romances de Lamparelli Arrangées Pour la Guitare par Le C^{en} Lintant, Professeur de cet Instrument. Paris. Naderman. Våra romanser äro numrerade 1—11 i 2 Recueils. Det är antagligen samma romanser av *Lamparelli*, som hos Fétis uppgivas ha pianoaccompannement (»onze recueils»?). Våra Recueils är så mycket mera beaktansvärda, som Eitner av Lamparellis kompositioner endast kunnat konstatera en romans (med accompagnement av piano eller harp) i »Mailand Cons.». Zuth uppgiver, att Lintant skrivit »eine kleine Gitarerschule (Paris, Lemoine)»; och Fétis en »Méthode suivie d'un abrégé des principes des accords fondamentaux pour apprendre à faire un accompagnement; Paris, G. Gaveaux» (jmf. Eitner). Vi ha en Méthode av Lintant, som tillhör en annan typ och som är okänd i handböckerna: Nouvelle Méthode Pour la Guitare, Avec un supplément pour la Lyre Dédiée à Mlle Aurore de Bellegarde par Lintant, Artiste du Théâtre des Arts et Professeur de Cet Instrument. Paris. Frères Gaveaux. Denna Méthode innehåller även romanser, både kompositioner och arrangement av Lintant. Vi ha de av Zuth antydda »10 Airs var.»: Dix Airs Variés Pour Guitare ou Lyre Par Lintant. Paris. Cherubini, Méhul.

Jean Baptiste Phillis är hos oss representerad av ett synnerligen stort antal accompagnement, som han skrivit för lyre eller gitarr² till andras musik åt Pleyel (jmf. Zuth: »In einem Druck von Pleyel, Paris (Nationalbibl. in Wien, Nr. 9315) ist Ph. mit Liedbearbeitungen zur Gitarre vertreten.»); vi ha även accompagnement för lyre eller gitarr av Phillis, skrivna åt Cherubini

¹ Zuth stavar i artikeln Lintant, Naderman med 2 slut-n. Medlemmarna av denna släkt stavade själva med ett slut-n.

² Phillis var även lärare i spelning av cister. I ett tryck från 1787 kallas han »Maitre de Guittare et de Sixtre».

och Siebers förlag, och vi vilja här också framhålla en »nouvelle méthode de lyre» av Phillis, som omtalas i Mareschals »Plagiat» (se vår uppsats om Lyragitarren, s. 32, 33), och vilken méthode sannolikt är identisk med den av Fétis uppförda: Nouvelle méthode pour la guitare à six cordes, Paris, Pleyel.

B. Pollet — hos Fétis och Zuth: Jean Joseph Benoit Pollet — har skrivit musik och accompagnement för gitarr eller lyre till ett flertal sånger och även arrangerat accompagnement för dessa instrument till andras sångkompositioner; han var också musikförläggare, vilket icke omtalas av Fétis, som däremot nämner, att sonen »se fit marchand de musique». Vi ha även en del romanser med gitarracompannement, som äro förlagda hos Pollet i Paris, Rue St Dominique N° 970; dessa äro försedda med autografen: A. Pollet och höra till Charles François Alexandre Pollet (se Fétis och Zuth).¹

Rörande *Joseph Vimeux* meddelar Zuth endast, att han utgivit 2 kompositioner för gitarr hos Schott i Mainz. Vimeux synes emellertid ha varit en synnerligen populär kompositör på sin tid, och han har skrivit ett stort antal kompositioner för gitarr solo, för piano och gitarr och framför allt för sång och gitarr, varvid han i talrika fall även skrivit orden. En oändlig mängd sångkompositioner, till vilka andra skrivit musiken, ha av Vimeux försetts med gitarracompannement, däribland hela serier melodier ur operor eller opéras comiques.

Zuth, som i sin Handbuch bl. a. nämner den skola, vilken *Salomon* skrev för harpolyre (om denna, se närmare Fryklund, Studier över Lyragitarren, s. 27, 28), låter Salomon föregås av initialen M. (för övrigt i likhet med Fétis, Mendel, Riemann o. s. v.). Detta M. är sannolikt förkortning av Monsieur (jmf. exempelvis i det föregående M. Vidal för B. Vidal i titeln för Vidals Recueil Périodique). I sin Méthode kallar sig Salomon *J. F. Salomon*. En annan gitarrists förnamn, nämligen *Guichards*, ha varit föremål för diskussion: Fétis hävdar, att hans förnamn är *François* och icke Jean-François. Vi vilja emellertid framhålla, att på en sångkomposition med musik och gitarracompannement av Guichard, publicerad hos Frère, initialerna *J. F.* äro utsatta, och det förefaller ju sannolikt, att Frère, som enligt

¹ Bone har s. 243 fått oriktiga tilltalsnamn för bröderna Pollet. Benoit Pollet (se även i det följande) kallas av Bone Jean Pollet och Alexandre Pollet Charles Pollet.

Fétis också utgivit en »Petite méthode de guitare» av Guichard, även skulle känna till hans förnamn.

Instrumentmakaren *Marchal* omtalas av Zuth.¹ Däremot nämner han icke dennes sällsynta brochure om en av honom upfunnen lyragitarr: »*Plagiat dénoncé aux musiciens et aux amateurs des lyres nouvelles, inventées par Mareschal, Luthier à Paris. 15 s. 0,20 × 0,125* (om denna brochure, se Fryklund, Stud. över Lyrag., s. 20, 32, 33).

Bland de i vår samling representerade *gitarrister i Paris, vilka icke återfinnas hos Zuth*, äro en del, som icke heller anföras hos Fétis, Eitner och Bone. Av dessa vilja vi här nämna *Defrance*, »professeur», *Lami*, »artiste de l'Opéra Buffa», »professeur», *Julia Piston*, Mlle, »professeur», vilka skrevo accompagnement för gitarr eller lyre till andras sångkompositioner, samt *Henry*, författare till en gitarrskola, och *Maurice de Raoulx*, »professeur». Vi ha tredje upplagan av *Henrys gitarrskola: Méthode Pour la Guitare, Divisée eu deux Parties, Composée et Dédiée A Sa Fille par Henry. Op. 21. 3ème Edition. A Paris. Chez Janet et Cotelte. A Nismes, chez Longuet. Gravyr. Titelblad. S. 1—145. 4°. Vem är då denne Henry, vars gitarrskola tydligen haft en stor utbredning? Det fanns en Bénigne Henry, »professeur», som skrivit musik och accompagnement för lyre och gitarr och även enbart accompagnement till flera sånger hos Corbaux, och det ligger ju närmast tillhands att förmoda, att han är författare till denna Méthode. Att Corbaux även utgivit en romans med musik av Bénigne Henry, till vilken *Gatayes* skrivit accoaccompagnement för lyre och gitarr: *Le Bonheur des champs*, synes möjligen egendomligt, men det kan ju bero på en tillfällighet, att en annan specialist än författaren till gitarrskolan kommit att anlitas för gitarraccompagnementet till dennes egen komposition.² *Maurice de Raoulx* var lärare i gitarrspelning för hertiginnan de Berry; i en komposition för sång och piano i författarens bibliotek kallar han sig »Guitariste de S. A. R. Madame, Duchesse de Berry». *Raoulx* har komponerat för 1 och 2 gitarrer samt för sång och gitarr och har skrivit gitarraccompagnement*

¹ Rörande en märklig lyragitarr av Marchal i författarens samling, se Fryklund, Stud. över Lyrag., s. 12—14.

² En gitarrist *Henri* nämnes av Zuth i artikeln Sola: »Die AmZ. gedenkt 1815 der Gitarripieler Sola und Henri in Genf.»

till andras sångkompositioner. En *Fantaisie* för gitarr över motiv av Rossini i författarens samling är op. 32.

I likhet med Eitner och Bone omtalar Zuth icke *Étienne Jean Baptiste Pastou*. Fétis däremot uppför flera kompositioner för gitarr av Pastou: det sista opusnumret är 10. I vår samling finnes opus 14: *Nouvelle Retraite Espagnole suivie d'une Savoyarde et de quatre morceaux faciles et à effet Pour Guitare Seule Dédiés à son Elève Madame Schenling et Composés Par B. Pastou Fondateur de l'Ecole de la Lyre Harmonique, Professeur d'Harmonie, de Violon, de Guitare, etc. A Paris chez Bernard Latte. Titelbl. s. 2—19. 4°. Dessutom ha vi: Les deux noblesses. Chansonette en forme de Ronde. Paroles de Mr Firmin Ainé. Musique et accompagnement de Guitare Par B. Pastou. à Paris, Chez Hentz, Jouve.*

Zuth nämner *Trille Labarre*, men icke *Théodore Labarre*, vilken däremot återfinnes hos Fétis och Bone (denne under *Trille Labarre*), men icke hos Eitner. Vi ha sångkompositioner av *Théodore Labarre*, vilken huvudsakligen var harpist. Till en av dessa kompositioner har han även skrivit gitarraccompagnementet. Bone nämner av honom andra sånger med accompagnement av gitarr, vilka publicerades hos Schott i Mainz.

I vår samling finnes en *Nocturne, à une ou deux voix*, till vilken *J. E. Fléché* skrivit både ord, musik och gitarraccompagnement. Denne *J. E. Fléché* är tydligen identisk med *J. A. Fléché* hos Fétis och Eitner — *J. A. Fléché* hade även liksom kompositören av ovannämnda *Nocturne* *Pacini* som förläggare. Liksom Zuth uppför icke heller Bone *Fléché*. Han har ofta sammanblandats med *J. A. M. Laflèche*, lärare i gitarrspelning i Lyon, vilken icke nämnes av Zuth och Eitner, men väl av Fétis och Bone (den sistnämnde under *Lfleche!*).¹

Rigondi, av vilken vi ha gitarraccompagnement till andras sångkompositioner, kan möjligen vara identisk med den av Zuth uppförde *Regondi*, virtuosen på gitarr och melofon, om vars födelseort man tvistat — Lyon eller Genua. *Regondis* i Heyers Katalog, IV, n:o 1071, uppförda Albumblatt, som där förmodas vara en bearbetning för melofon, befinner sig nu i författarens bibliotek.²

¹ Om *Laflèche*, se i det föregående och efterföljande.

² Zuth har en längre artikel om melofonen. Man skulle då möjligen väntat ett omnämnande i Handbuch av den franske melofonvirtuosen *Louis*

Stundom angivas gitarristerna med initialer. En del av dessa äro lätta att tyda. Så t. ex. betecknar *B. P.* i fråga om några accompagnement för lyre och gitarr hos förläggaren och kompositören *Benoit Pollet* naturligen denne, liksom *A. R.* beträffande ett gitarracompaniment hos likaledes förläggaren och kompositören *A. Romagnesi* avser honom; och *Edouard D.* (genom tryckfel en gång *Erouard D.*), av vilken vi ha tvenne gitarracompaniment till andras sångkompositioner, den ena förlagd hos Cochet, är antagligen *E. Dhauterive*, som också skrivit accompagnement för gitarr åt Cochet.

Andra signaturer kunna av oss icke tolkas, såsom *M. G.*, *L. H.*, *Paulin R.*, *J. B. C. V.*, *Une victime des Passions 1829* etc.¹

Som förut nämnts, voro de främsta av de till Paris inflyttade italienska gitarristerna *Carcassi* och *Carulli*.

Vi vilja här endast fästa oss vid den del av *Matteo Carcassis* verksamhet, som omfattade musik till sånger och gitarracompaniment. Hos *A. Meissonnier* publicerade *Carcassi* sånger, till vilka han skrivit både musiken och gitarracompanimentet, såsom: *Il faut partir. Nocturne à deux voix. Paroles de M^r Le Comte de Messence. Musique et Accompagnement de Guitare Par Matteo Carcassi.* Stundom var *Carcassi* sin egen förläggare: *Adieu ma Laure. Romance. Paroles de M^{***}. Mise en Musique avec Accompag^t de Guitare. et dédiée à Mr Thenot. par Matteo Carcassi. à Paris, Chez l'Auteur, rue Chantereine n° 21. Propriété de l'auteur.* Framför allt var emellertid *Carcassi* verksam som arrangeur av gitarracompaniment för sångstycken, till vilka andra skrivit musiken. Sålunda arrangerade han sångstycken åt sin landsman musikförläggaren *Pacini*, bl. a. i dennes tidskrift: *Le Troubadour ambulant, Journal de Guitare*, och åt tidskriften *Le Ménestrel* (se i det föregående). Han skrev även gitarracompaniment till *Rossinis* sångstycken *Soirées musicales* (12 nr hos *Troupenas*) och arrangerade en mångfald serier gitarracompaniment till sånger ur operas comiques (även några andra operor)

Dessane, vilken liksom *Regondi* firade stora triumfer under sina konsertresor (se bl. a. *Fétis*, *Biogr. Univers.*). Zuth har emellertid utelämnat *Dessane*. Vi ha f. ö. i vår autografsamling ett brev från *Dessane* till *G. E. Anders*, som just handlar om melofonen.

¹ Jmfr i det följande *S. H.* i *Lille*.

huvudsakligen åt *Troupenas*, men även åt *Brandus*, *Delahante*, *Grus* och *Richault*. Som exempel på dylika operas, som *Carcassi* arrangerade, vilja vi nämna: *Adam*, *La Reine d'un jour*; *Le Brasseur de Preston*. *Auber*, *Actéon*; *Gustave ou Le Bal masqué*; *Le Cheval de bronze*; *Le Domino noir*; *Le Lac des fées*; *Les Diamans de la couronne*; *Le Serment*; *Lestocq*; *Zanetta*. *Halévy*, *Le Val d'Andorre*. *Hérold*, *La Médecine sans médecin*; *Le Pré aux clercs*. *Labarre*, *L'Aspirant de marine*. *Puget* (*Loïsa*), *Le Mauvais oeil*. Endast serierna ur nämnda operas omfatta mer än 160 häften. Se f. ö. *Zuth*.

Zuth anför en mängd upplagor av *Ferdinando Carullis* berömda Gitarrskola, till vilka vi i det följande foga ytterligare några.

Även *Carulli* har arrangerat ett stort antal accompagnement för gitarr eller lyre, eller endast gitarr, i synnerhet åt *Pacini*, men även åt många andra förläggare i Paris, som *Boieldieu jeune*; *Gaveaux* (i *Le Ménestrel Français*), *Janet et Cotelle*, *Launer*, *Lélu*, *Naderman*, *Pétibon*, *Petit*, *Richault*. *Carulli* har också arrangerat gitarracompaniment till sin son *Gustaves Sérénades*, utgivna hos *Bernard Latte*.

Av *Ferdinando Carulli* ha vi för övrigt en mängd kompositioner, speciellt duetter för 2 gitarrer.¹ Vi ha sålunda duetter från op. 1: *Trois Petits Duos Nocturnes pour Deux Guitares* (hos *Carli*), till op. 333: *Arrangementet av A. Romagnesis 12 Romances favorites* för en eller två gitarrer (hos *A. Romagnesi*). Vi ha dessutom gitarrduetter, utgivna i Paris hos *Aulagnier*, *Cotelle*, *Janet et Cotelle*, *Le Duc*, *Lélu*, *Victor Dufaut* och *Pacini*. Stundom har förläggaren å kompositionen tryckt anmärkningar av stort intresse. *Carli* fogar sålunda ett N. B. till Op. 57, *Trois Petits Duos Dialogués Pour Deux Guitares: Ces Trois Duos devrait² portés² le N° 96. par ce qu'ils ont été composés après l'Op. 95. mais l'Editeur pour remplir la Lacune de la Collection il y à² mis l'Op. 57.* Duetterna från *Carli* — denne har förlagt icke mindre än 29 opus-nummer av *Carullis* duetter — åtföljas av flera kataloger över de av *Carullis* kompositioner, samt utgivits hos *Carli*. Dessa kataloger äro av utomordentligt intresse och innehålla uppgift om ett stort antal kompositioner för gitarr (eller lyre) solo; duetter för 2 gitarrer eller för gitarr i förening med violin, alt, flöjt eller piano; trior för 3 gitarrer (op. 255) eller för

¹ Det i det följande nämnda kompositionerna av *Carulli* äro i kvartformat.

² Sic!

gitarr i förening med flöjt och violin (op. 119, 123, 149) eller violin och alt (op. 103); konserter; op. 140 för »deux Violons, Alto et Basse obligés deux Haut-Bois, deux Cors et Contre Basse ad libitum» (jmf. Zuths uppgift) och op. 207, 208 för gitarr, violin, alt och bas eller gitarr och piano. Många av de i dessa kataloger förekommande kompositionerna anföras icke av Zuth. I katalogerna finner man den av Zuth väl efter Eitner nämnda *Méthode complète* de guitarr ou lyre, op. 27, vilket opustal av Zuth försetts med ett utropstecken. Op. 27 är i en äldre katalog från Carli: *Méthode seconde édition, revue, corrigée et augmentée* par l'Auteur; i en senare katalog har 4:de upplagan samma opusnummer: *Méthode complete 4e Edition revue, corrigée, augmentée*, par l'auteur, et enrichie de son portrait. I samma katalog är 5:te upplagan op. 241: 5e Edition et nouvelle Méthode. Zuth påpekar, att Carulli dedicerat op. 10 åt sin lärjunge *Gragnani*.¹ Emellertid är även op. 46 tillägnat honom: *Trois Grands Duos Pour deux Guitares, Composés, et Dédiés À son Ami Filippo Gragnani par Ferdinando Carulli*. En ovanlig dedikation är den, som förekommer i fråga om op. 52: *Grand Duo Concertant pour deux Lyres ou 2 Guitares Composé Par Carulli Dédié à Monsieur Cezar de Trogoff Par Meissonnier Professeur de Lyre ou Guitare. A Paris Chez Aug^{te} Le Duc et Comp^{ie}*. För övrigt ha vi gitarrduetter av Carulli tillägnade »son Ami Paolo Advocati» (op. 62), »Monsieur Heilman» (op. 90) och »Monsieur Rougeon Desrivieres Amateur» (op. 34). En tillägnan till Carulli föreligger i *Ouverture du Calife de Bagdad, Musique de Boieldieu, Arrangée pour Lyre ou Guitare, Avec Accompagnement de Violon obligé et Dédiée à son Ami Carulli Par Le Moyne Professeur*.

Av Zuth uppföras även några andra av de i vår samling företrädde italienarna i Paris. Sålunda är *Borghese* eller *Borghesi*² — det är säkerligen beteckningar för samma person —, av vilken vi ha accompagnement för gitarr (eller lyre) till flera sånger, andras kompositioner, utgivna hos Mme Duhan & Cie och H. Berton, med största sannolikhet identisk med den till Paris inflyttade italienaren A. Borghesi (Zuth) och *Antonio Borghese* (Fétis och Eitner). Av *Luigi Castellacci*, som hörde till

¹ S. 61 har Zuth före Gragnani *Ph.*, s. 123 *Filippo*!

² »Op. 5» är icke tryckt, utan ditskrivet.

³ Vi ha en enstaka gång även funnit stavningen *Borghesy*.

de mest uppskattade lärarna i gitarrspelning i Paris (se Zuth och Fétis), ha vi flera accompagnement för gitarr hos hans landsman Pacini, bl. a.: *Preux Chevalier. Romance. Paroles et Musique par J. Niépce*. Och: *Douze Contre-Danses Nouvelles Pour deux Guitares Composées Par Luigi¹ Castellacci*. Op. 33. à Paris. Chez Richault. Titelblad. Gitarr I: 6 s. Gitarr II: 4 s. folio. Även *Merchi* hörde till de italienska gitarristerna i Paris. Han har utgivit en hel del verk för gitarr, av vilka de flesta nu äro försvunna. Okänt för Fétis, Eitner, Zuth och Bone är det hos oss befintliga op. 6: *Recueil d'airs Avec accompagnement de Guitare Par Musique et Tablature dédié A Monsieur De Rochebrune Conseiller du Roy Commissaire au Châtelet par Mr Merchi*. IVe Livre de Guitare. Oeuvre VIe A Paris Chez L'Auteur. 2 Titelblad. s. 1 Företal. s. 2—27. avl. folio. *Francesco Molini*, som också var framstående italiensk gitarrist i Paris, har skrivit gitarraccompagnementet till flera sånger med musik av andra, bland annat i *L'Echo des salons, Journal de chant*, 1re Année. Angående hans *Nouvelle méthode complete pour Guitare ou Lyre*, se Fryklund, *Studier över Lyragitarren*, s. 19.

Sola har skrivit ett gitarraccompagnement i vår samling: *Le Retour, Romance, Musique de Mr F. Paër, Accompagnement de guitare par Sola, professeur de chant. A Paris, chez Pacini*. Att *Sola* var italienare, är ställt utom allt tvivel. Det kan vara den hos Zuth nämnde gitarristen *Charles Michel Alexis Sola*, som var född i Turin och som synes ha vistats i Paris någon tid: »About the end of 1810 he visited Paris where he published other compositions and was esteemed as a performer and teacher of the guitare und flute» (Bone). Denne *Sola* var även lärare i sång och har utgivit ett stort antal kompositioner i Paris (se Fétis). År 1817 bosatte han sig i London. I det följande nämnes ett arbete: *Instructions for the Spanish Guitar*, som där tillägnades honom av J. Mollino. Bone omtalar också en broder till denne *Sola*, *Alfredo*, »a vocalist of repute».

Zuth uppför icke *Antonio Francesco Gaetano Saverio Pacini*, som var född i Neapel 1778 och år 1804 kom till Paris, där han dog 1866. Pacini var i Paris mycket anlitad som sånglärare,

¹ Tryckfel för Luigi.

även av förnåma personer som »la maréchale Bernadotte». Han tecknar sig också ofta Professeur de Chant å sina förlagsartiklar. Hans adresser äro dels Boulevard des Italiens 11, dels Rue Favart 12. Kompositioner förläggas stundom samtidigt av Pacini och Bochsa.¹ Pacini skriver ofta själv gitarraccompagnementet till egna och andras kompositioner å sitt eget förlag, men anlitar även andra, såsom Carulli, Meissonnier Jeune och Vimeux. Den sistnämnde har bland annat skrivit gitarraccompagnementet till Ballade. Mise en Musique par A. Piccini, et chantée par C. A. Boulanger dans Marie Tudor, Drame de Victor Hugo. A Paris, chez Pacini.

Vissa andra namn på gitarrister, som äro okända i handböckerna, tyda på italienskt ursprung:

Amantini. I vår samling: Barcarolle à la Venitienne Chantée Par Elleviou dans l'Opera de Michel-Ange. Paroles de Delrieu, Musique de N. Isouard. Accompagnement de Guitare Par Amantini. Propriété de l'Auteur (Isouard).

Castelli, Valentin. Vi ha ett gitarraccompagnement av Castelli: Je ne le dirai pas. Romance à deux voix. Paroles et Musique de Felix Bodin. Accompagnement de Guitre (sic!) par Castelli. A Paris, chez Pacini. Dessutom ha vi 2 romanser, utgivna hos Pacini, till vilka Castelli skrivit musiken och antagligen även gitarraccompagnementet.² Jmfr italienare med namnet Castelli hos Eitner. Förmodan om Valentin Castellis italienska ursprung kan möjligen ytterligare styrkas av den omständigheten, att han hade Pacini som förläggare.

Cerruti, W. Jmfr italienare med namnet Cerruti hos Eitner. Vi ha: Ombra adorata aspetta Rondó di Giulietta e Romeo Musique de Zingarelli Chanté au Théâtre de la Cour devant Leurs Majestés par Crescentini — — — Accompt de Lyre ou Guitarre par W. Cerruti. 2e Année du Journal des troubadours.

Mariscotti, L. Jmfr hos Eitner det italienska namnet Marescotti. Vi ha: Barcarole. Paroles italiennes. Musique avec accompagnement de Guitare. Par L. Mariscotti. A Paris chez L'Auteur rue de la Grande Truanderie N° 2.

Seroni, Tito, antagligen till Paris inflyttad italienare. Även med fransk form kallad: Tito Séron. Vi ha av honom 2 arbeten,

¹ Om Pacinis verksamhet som utgivare av Journal des troubadours och Le Troubadour ambulant, se i det föregående.

² Se även Le Troubadour ambulant i det föregående.

vilka för övrigt sätta oss i stånd att angiva dels hans adress i Versailles: Avenue de St Cloud, N° 55; dels ett årtal för hans vistelse i Frankrike: 1834, detta sistnämnda på grund av en tillägnan, som av allt att döma skrivits i detta land: 1. *Méthode Raisonnée de Guitare dédée à ses élèves et à MM^{rs} les Professeurs par Tito Seroni.* Propriété de l'Auteur. Se vend A Paris Chez Bressler — — — A Versailles, Chez Pfeiffer — — — l'Auteur, Avenue de St Cloud, N° 55. 4°. Titelbl. 52 s. Författarens egenhändiga namnteckning. Dessutom skriven tillägnan till: Lydia A. Nicholson le 2 Septembre 1834. I Introduction såges bl. a.: Je conseille, et recommande aux amateurs de se servir de Guitare dite à la Sagrini, ou Guitare tierce, ainsi nommée parce qu'on peut la monter à une tierce au dessus du diapason. Denna Méthode innehåller även en del duetter för 2 gitarrer. 2. *Bataille de Campillo de Truxillo* ou Fantaisie guerrière pour Guitare Dédée à Madame la Comtesse Armand de Houdetôt et Composée par Tito Séron. Propriété de l'Auteur. à Paris Au Magasin de Musique de A. Meissonnier — — — A Versailles, Chez l'Auteur, Avenue de St Cloud, N° 55. 4°. Titelbl. 9 s. Även detta arbete har kompositörens egenhändiga signatur och en skriven tillägnan: A Miss L. Nicholson de la part de l'auteur T. S.

Volpato, »professeur», av vilken vi ha 2 gitarraccompagnement till andras sångkompositioner hos Pacini, är okänd i handböckerna. Antagligen är han till sitt ursprung italienare — *volpato* är ju ett äkta italienskt ord, och italienaren Pacini var hans förläggare.¹

Slutligen uppföra vi ett par kompositioner i vår samling, utgivna i Paris; av italienare, som äro alldeles okända i handböckerna:

Fabricatorello, Giuseppe. (Griseppa i följande verk är säkerligen tryckfel). Vi ha: Duettino Per due Chitara. Musica del Signor Griseppa Fabricatorello. Bilaga till Meissonniers Journal de Lyre ou Guitare.

¹ Även *Pertosa*, som skrivit flera accompagnement för gitarr eller lyre till andras sångkompositioner i Journal des troubadours, som ju utgavs av italienarna Pacini och Blangini, och åt Nicolo Isouard, förekommer icke i handböckerna. Pertosa kan också förmodas ha italienskt ursprung: namnet har italiensk klang, och det ser ut, som om Pertosa tillhörde de italienska musikkretsarna i Paris.

Paradyso. Vi ha: Cavatina. Paroles de Mr D.***. Musique et accomp^t de Guitare Par Sig^r de Paradyso.

Vi ha dessutom ett Paristryck av en annan italienare: Rondo Suivi d'un air varié¹ pour Lyre ou Guitare. Composé par *Luigi Moretti*. Bilaga till Meissonniers Journal de Lyre ou Guitare. Denne Luigi Moretti är möjligen identisk med den hos Zuth uppförde.

Den främste av de till Paris inflyttade *spanska gitarristerna* var *Ferdinand Sor*, som föddes i Barcelona år 1778 och dog i Paris år 1839. Vi ha: O vous que Mars rend invincible. Romance, Chantée dans les Trois Sultanes, Par Mlle Nadeje Fusil, Orpheline de Wilna. Mise en Musique avec Accomp^t de Guitare, Par F: Sor. A Paris, Au Magasin de Musique de *A. Meissonnier*. Ett kvitto av Sor i vår samling har intresse, emedan man därav ser, dels att även Pacini var hans förläggare, dels att Sor skrivit ett Op. 22, som icke omnämnes i handböckerna: »Je declare céder en toute propriété à M. Pacini l'œuvre 22 dont le titre vingt quatre Pièces progressives pour la Guitare. Paris le 8 aout 1832. Ferdinand Sor.» Se f. ö. Fétis, Eitner, Zuth. Den sistnämnde anför icke de études och exercises, som Sor komponerade för Salomons harpolyre (se Fryklund, Stud. över Lyrag., s. 27).²

Vi vilja här också nämna en spansk komposition, som utgivits i Paris och som befinner sig i vår samling: La vraie retraite espagnole. Exécutée par la Musique du Régiment d'Ultonia à Girone. Composée pour la Guitare et dédiée à Mr C. Deschateaux, par *Fresco*, Chef de Musique au 1er Terzio des Volontaires de Girone. A Paris, A La Lyre Moderne, Rue Vivienne, N° 6. Även denne *Fresco* är okänd i handböckerna.

Bland utländska arrangörer för gitarr, som inflyttat till Paris, kan även nämnas den i Böhmen födde oboisten, kompositören och musikförläggaren *Karl Bochsa*, som hos oss representeras

¹ = varié!

² Angående *S. Castro* och *Federico Moretti*, som var född i Neapel, men naturaliserad spanjor, se i det föregående. Zuth omnämner icke Morettis italienska ursprung och hans militära bana i Spanien, vilken han slutade som generalmajor. Han dog år 1838.

av ett »Accompagnement de Lyre ou Guitare par Bochsa père», till: »Couplet du prince de Catane, Chanté par Mme Boulanger. Paroles de Mr Castel. Musique de Nicolo de Malthe. A Paris chez Bochsa pere Auteur Editeur de Musique et M^d d'Instrument (sic!) rue Vivienne N° 25.»

Slutligen vilja vi fästa uppmärksamheten på ett gitarracompagnement av en *Wagner*: Tonio ou Le Chasseur des Alpes, romance. Paroles de A. Isnard. Musique de E. Merle. Accomp^t de Guitare par Wagner. Paris, chez Schonenberger. Det är möjligt, att detta gitarracompagnement härrör från någon parisare Wagner, t. ex. *Charles Wagner*, pianisten och kompositören, född år 1816. Emellertid passar tiden för romansens utgivande även till *Richard Wagners* Parisvistelse 1839—42, då han befann sig i svårt nödläge och såg sig tvungen »musikalische Handlangerdienste zu tun, allerlei Arrangements untergeordneter Art für die Musikverleger zu machen, französische Romanzen zu komponieren, für die Tagespresse zu schreiben usw.» (se Riemanns Lex. och även Fétis, Biogr. Univers.).

Även *utom Paris* finna vi i Frankrike en hel del gitarrister. Särskilt har gitarren dyrkats i *Lille*: icke mindre än sex i det följande anförda gitarrister synas ha varit verksamma därstädes: Cuviller, Cuvillon, Desjardin, Laurent, Vanderghinste och signaturen S. H. Av de övriga här nämnda tillhöra *3 Douai*: Colin, Meurger (se i det föregående) och Warocquier; en *Dijon*: Bruet; en *Lyon*: Laflèche; en *Rouen*: Mees (se i det föregående); och en kanske *Boulogne* eller *Dunkerque*: Brunet.

Dessa gitarrister äro okända i handböckerna med undantag av den förut omtalade Laflèche samt möjligen Colin, vars personalia icke äro fullt klara. Vi uppföra i bokstavsordning:

Bruet, N., »M^d de Musique et d'Instrumens, à Dijon, Rue d'Artois N° 5». Vi ha 2 romanser, utgivna på hans eget förlag, till vilka han skrivit både musik och gitarracompagnement: A mon Amie; och Est-ce ainsi qu'on oublie.

Brunet, L. Av honom ha vi: Six Divertissemens à l'Espagnole pour Guitare Démontée — — — par L. Brunet. Opéra 5. A. *Boulogne* Chez Pillement. à *Dunkerque* Chez Pillement et Fils. Det är möjligt, att Brunet var någon gitarrist i Boulogne eller Dunkerque.

Colin, P., har skrivit musiken och accompagnementet av gitarr eller lyre till ett stort antal romanser (vi ha i vår samling över 20, tillhörande början av 1800-talet). Han synes ha utgivit dem själv: »Se Vend chez les Principaux M^{ds} de Musique, A Paris. et chez l'Auteur, a Douay.» Vi ha icke mött Colins namn som gitarrist utom detta sammanhang. Fétis anför 2 bröder Colin, vilkas förnamn börja med Pierre; dessa voro emellertid parisare.

Cuviller, F., (stavas å efterföljande komposition även *Cuvillier*): Soyez Sensible, Air de Mozart, Arrangé pour deux Guitares suivi de deux airs variés Pour Guitare seule dédiés à Mr Floris Zilof Par F. Cuviller. A Lille, Chez Bohem.

Cuvillon, »professeur» (jmf. Cuvillon hos Fétis). Vi ha: Aux jeunes amantes. Paroles de M^{***} Musique et Accomp^t de Guitare par Cuvillon Professeur. A Lille chez Bohem. Man skulle möjligen kunna tänka sig, att Cuvillon och Cuviller, som ju båda hade Bohem i Lille som förläggare, vore en och samma person. Ett tryckfel med avseende på de 2 sista bokstäverna i namnen kan ju lätt ha uppkommit på någon av de 2 kompositioner, som här föreligga.

Desjardin, Léopold. Vi ha: 1. Hommage A La Fidélité, Paroles de F. Hay Mises en Musique avec accompagnement de Guitare par L. Desjardin. A Lille chez les marchands de Musique. 2. Nocturne A Deux Voix. Paroles de Mr Moulas Mises en Musique avec Accompagnement de Guitare par Léopold Desjardin. A Paris chez les M^{ds} de Musique, à Lille chez L'auteur.

Laflèche och *Lafleche*. Vi ha av honom 2 sånger med musik och gitarraccompaniment, där det heter: »A Paris, Chez tous les M^{ds} de Musique. A Lyon, Chez Arnaud Éditeur M^d de Musique et d'Instruments Rue Gentil N° 1 (den ena med Arnauds stämpel). Det synes, som om Arnaud i Lyon vore huvudförläggare, och det är tydligt, att kompositören är den i det föregående omtalade J. A. M. Laflèche, läraren i gitarrspelning i Lyon. Vi ha även 3 romanser hos Pacini med musik och gitarraccompaniment av Laflèche.

Laurent, A., i Lille. I vår samling finnas 2 romanser av honom: 1. Ma Philosophie. Paroles de M^{***} Musique et Accompagnement par A. Laurent. à Lille, chez l'Auteur, et les M^{ds} de Musique. 2. Gonzalve. Romance Chevaleresque à une ou deux

voix. Musique et Accomp^t Par A. Laurent. A Paris, chez tous les M^{ds} de Musique.

S. H. Vi ha av denna signatur: La blonde Sylvie. Paroles Musique et Accompagnement (sic!) de Guitare par S. H. Off^r de Gend^{rie} Roy^{ale}. A Lille, chez Bohem.

Vanderghinste, P., synes ha varit bosatt i Lille, av en komposition att döma: Les Effets du Retour. Romance. Paroles de Mr C. H. Barlet, Musique et accompagnement de Guitare, Par P. Vanderghinste. A Lille chez Vanderghinste—Mas. Vi ha även 2 andra kompositioner av honom, vartill han även skrivit gitarraccompanimentet.

Warocquier, A. J. Av honom finnes i vår samling: Le Lendemain. Chansonnette. Paroles de M^r Le Noble. Mise en Musique avec accomp^t de Guitare par A. J. Warocquier. A Douai, chez l'Auteur.

Av de *belgiska* gitarristerna nämna vi några, som äro representerade i vår samling. Bone omtalar ingen av dem, Zuth endast Plouvier. De av oss här anförda kompositionerna ha utkommit i *Bryssel* med undantag av Houzés och Stevens', som i allmänhet utgivits i *Mons*, och en del av Nachers förlagskompositioner, som utkommit i *Tournay*. Plouvier och Stévens voro någon tid verksamma i Paris, och Thollé dog i Paris efter ett kringirrande liv år 1823. Av Plouvier och Thollé utgåvos en del kompositioner i Paris. Vi uppföra:

Cirez, Armand, »professeur». Vi ha: Air d'Oedipe à Colone. Musique de Sacchini. Accompagnement de Guitare, par Armand Cirez Professeur à Bruxelles. à Bruxelles Chez Terry.

Houzé, Amand, i Mons har skrivit ett flertal kompositioner för sång och gitarr. Vi ha stycken tillhörande samlingarna 1, 4, 5 och 6, dessa utgivna på hans eget förlag: A *Mons*, chez L'auteur, rue de la Biche N° 9. Houzé har även skrivit dylika kompositioner åt P. Nacher i Tournay.

Nacher, P., muskförläggare, dels i *Tournay* (tidigare?), dels i *Bryssel*, »au bureau du Journal l'Euterpe rue de l'Empereur N° 14».¹ Har för sitt eget förlag arrangerat gitarraccompaniment till sånger med musik av Donizetti, Halévy, Meyerbeer och andra.

¹ Ofta även: N° 15.

Plouvier, Pierre Joseph, som var född i Gent, slog sig ned i Paris som gitarrlärare ungefär 1804. I Doisy's katalog angives Plouvier vara Doisy's »élève et successeur». Plouvier började sin förläggareverksamhet redan under sin Paris-tid (jmf. Féti's), vilket man även kan se av en sång: *Guitare confidente* (musik av Mozart och gitarraccompagnement av Plouvier), som angives förlagd: *A Paris, Chez Plouvier, Rue Mandar N° 5, Et à Bruxelles, Rue de L'Impératrice, N° 1258.* — Plouvier's hos Zuth nämnda op. 1 är tillägnat Doisy »par Plouvier son élève». Det annonseras också i Doisy's katalog om op. 2: *Plusieurs Pièces variées et non variées, pour Guitare, avec accomp^t de Violon non-obligé.*¹ Vi ha dessutom av Plouvier accompagnement till andras sångkompositioner, utgivna på hans förlag i Bryssel, dit han sedermera överflyttade: *A Bruxelles chez Plouvier et Cie au magasin de musique, d'instruments et Cordes de Naples, montagne de la Cour N° 672.* Ett par av våra exemplar ha beteckningen 1re, 2e, 3e année och höra till någon hos Plouvier utgiven journal. Ett nummer för det första året upplyser: Il paraît 6 N^{os} par mois. Le prix de L'abonnement est de 18 franc pour L'année, franc de port pour tout le Royaume. Om kompositionerna för gitarr, se även Féti's.

Stevens, Jean Baptiste. Féti's omnämner bland annat hans kompositioner för gitarr. Vi ha: *La Lanterne magique. Paroles de Mr H. Delmotte. Musique et Accomp^t par J. B. Stevens. A Mons, chez l'Auteur.* Anvisning: »Guitare avec capo-d'astro à la 3e case».

Thollé, Thomas, född i Liège, död i Paris. Se Féti's och Eitner, I vår samling finnes: *Toujours toi. Romance avec accompagnement de Guitare par Thollé. A Paris Chez I^{ce} Pleyel.*

Redan i det föregående ha vi avhandlat flera italienska gitarrister, som bosatt sig i Paris, och italienska gitarrkompositioner, som publicerats i Frankrike. I det följande skola vi omtala engelska, danska och svenska editioner av *Carullis* Gitarrskola och svenska upplagor av *Giulianis*. I fråga om *Paganinis* kvartetter för violin, alt, gitarr och violoncell, op. 4 och 5, nämner

¹ I Doisy's katalog finnes även: *Pièce variée et concertante pour Harpe et Piano, Par P. J. Plouvier fils.* Denne möjligen ovannämnde Plouvier's son?

Zuth Milano-editionen 1821.¹ Däremot omtalar han icke en senare edition av dessa kvartetter hos Richault i Paris, »dédiées aux Amateurs» varav vi ha ett exemplar.² För övrigt inskränka vi oss här att säga några ord om de italienska gitarristerna *Pettoletti* och *Piantanida*, vilka äro av ett visst intresse även för oss här uppe i Norden.

2 kompositioner av *Pietro Pettoletti* ha skandinaviska motiv: op. 11, *Divertissement facile* (Thème suédois) p. 2 Guit.; op. 12, *Fantaisie* (Air national norvégien). Flera av hans verk ha utgivits i Sverige:

Mes Souvenirs, Divertissemens, pour une & pour deux Guitares, composés par Pierre Pettoletti. Oeuvre 6e. Imp. Lithogr. chez Gjötström & Magnusson à Stockholm.

Variations pour la Guitare, composées par P. Pettoletti, & dédiées à Monsieur le Baron de Troil, Son Elève.³ Oeuvre 7e Lithogr. chez Gjötström & Magnusson à Stockholm.

Six Variations faciles & agréables sur l'air de La Tyrolienne, pour la Guitarre, composées par P. Pettoletti. Oeuvre 8. Lithogr. chez Gjötström & Magnusson à Stockholm.

Vi ha i vår samling ett program från en konsert i Köpenhamn »paa det kongelige Hoftheater»; den 13 december 1826, given av »Brødrene Joachim og Pierre Pettoletti», »under Anførsel af Hr. Concertmester Thiemroth og understøttet af det kongelige Capel og af Jomfruerne Zrza og Wulff», hvilket program är av intresse, bl. a. därför att man därav ser, att bröderna Pietro och Joachim konserterade tillsammans. Om gitarrnumren säger programmet: »Concert for Guitar, med Accompannement af Orchester, af Carulli, udføres af Joachim Pettoletti»; »Potpourri for 2 Guitarrer, comp. af Guillian, udføres af Brødrene Pettoletti»; »Conceterende Variationer for 2 Guitarrer, comp. af Guillian, udføres af Brødrene Pettoletti». Joachim Pettoletti

¹ Någon Genua-upplaga torde knappast finnas. Jmf. Féti's, IV, s. 417: »ces quatuors furent publiés à Gènes presque en sa présence».

² Dessa Paganini's kvartetter äro mycket sällsynta — Kinsky meddelar i Katalogen över Heyers Museum, IV, s. 443, att han icke kunnat uppbunga dem i Kgl. Bibliothek i Berlin.

³ Med »Monsieur le Baron de Troil» åsyftas här sannolikt någon medlem av den finska friherrliga ätten von Troil, som även räknade flera medlemmar i Sverige — ätten utgick där på manssidan år 1880.

⁴ Så stavas å programmet Giuliani.

spelade också en konsert för violin av Libon.¹ Bone och Zuth nämna utom dessa båda Pettoletti en tredje: C. G. Pettoletti.

Piantanida, G. B. Av denne har C. C. Lose i Köpenhamn utgivit 2 romanser, vilka befinna sig i vårt bibliotek: »D'où te vient cette fleur charmante» och »Tu le veux donc», avl. 4°, vardera: titelsida och 2 sidor. Båda äro satta för Voce, Guitarre och Pianoforte. Piantanida har även hos Lose utgivit 2 andra verk — dessa för sång och piano: Sei Ariette Italiane composte e dedicate a S: A: R: Carolina Principessa Reale de Danimarca e Norvegia da Giovan Batista Piantanida; och: Six Romances françaises composées e dédiées a Son Altesse la Princesse Julianne de Philipsthal par G: B: Piantanida (våra ovannämnda 2 romanser återfinnas icke i dessa samlingar). Vem är då denne Piantanida? Att G. och B. äro förnamnsinitialerna torde stå utom allt tvivel, då de återfinnas å alla dessa kompositioner. Vidare skulle man förmoda, att kompositionerna borde tillskrivas violinisten Giovanni Piantanida, vilken enligt Eitner även skulle betecknas med Giovanni B. Eitner uppför också »fraglich» Six Romances françaises — de enda av ovanstående, som han nämner — under Giovanni. Men denne Giovanni (B.) Piantanida, som Eitner avhandlar, levde ungefärligen mellan åren 1705—1782, och allt hänförande av dessa kompositioner till denne blir omöjligt med hänsyn till tiden och de båda »dédicaces». De köpenhamnska kompositionerna passa däremot utmärkt ur tidssynpunkt med den Piantanida, som enligt Fétis och Eitner levde 1768—1836, som hade förnamnet Gaetano och som enligt Fétis tillbragt några år i Danmark. Fétis uppför också de båda ovannämnda sångsamlingarna och »Quelques morceaux de chant détachés, gravés en Allemagne» under Gaetano.

Det har funnits många musiker med namnet Piantanida: Fétis anför 3 och Eitner 7. Det förefaller, som om lexikograferna förblandat dem i större eller mindre mån. Rörande upphovsmannen till de i Köpenhamn utgivna kompositionerna av Piantanida anse vi oss för närvarande kunna konstatera, att hans förnamnsinitialer voro G. B. och hans förnamn med stor sannolikhet Giovanni Batista (jmf. kompositionen här ovan med detta namn och Eitners uppgift om Giovanni B.), att denne icke var identisk med violonisten Giovanni Piantanida, som nämnes hos

¹ Det finnes för närvarande flera personer i Köpenhamn med namnet Pettoletti, vilka möjligen stå i släktskapsförhållande till ovannämnda.

Fétis och Eitner, och att det är mycket möjligt, ja, sannolikt, att denne G. B. Piantanida, med hänsyn till det stora intresse, som visades *honom* av en dansk förläggare och som *han* visade Danmark genom att ägna en dansk prinsessa sina kompositioner, tillbragt någon tid i Danmark.

Ingen Piantanida nämnes hos Zuth.

Bland de *spanska* gitarrböckerna nämna vi här den av Zuth efter källor omtalade andra upplagan av: Arte de tocar la guitarra española por música, compuesto y ordenado por *D. Fernando Ferandiere*, profesor de música en esta corte. Segunda edicion. Madrid 1816. Denna andra upplaga, som är okänd för Fétis och Eitner, har sitt intresse, bl. a. därför att vi här i företalet få kännedom om ett hittills okänt arbete av Ferandiere, som han tryckte i Málaga redan år 1775: Prontuario Músico, ó Arte de tocar el Violin. Fétis påstånde, att Ferandeiro skulle vara den riktiga stavningen av namnet, är felaktigt.

Rörande *Sor(s)*, se i det föregående.¹

Beträffande *portugisiska* gitarrister vilja vi här endast göra ett par tillägg till Zuths artikel om *Antonio da Silva Leite*. Zuth uppgiver liksom Bone, att *Estudo de Guitarra* utkom år 1796. Emellertid var det andra upplagan av Gitarrskolan, som utgavs detta år. Den första är av år 1795. Den andra är den första lik med undantag för några förändringar i titeln. Zuth har första upplagans titel kombinerad med andra upplagans utgivningsår! Zuth uppför efter Bone Leites »6 Sonaten für Git. mit Viol. und 2 Tromp. ad lib.» utan årtal. Joaquim de Vasconcellos giver i Supplementet till Fétis' Biographie Universelle arbetets portugisiska titel: Seis Sonatas de Guitarra com acompanhamento de Rabeca e duas Trompas ad libitum, och årtalet 1792.

¹ Vi ha icke kunnat kontrollera en notis i Carl Van Vechlens arbete *The Music of Spain*, där det s. 176 uppgives, att på programmet för Fétis' andra historiska konsert i Paris den 18 november 1832 skulle återfinnas: »Villancicos espagnols, à 6 voix de femmes, avec 8 guitars obligées, composés par Soto de Puebla et exécutés dans un concert à la cour de Philippe II (1561).»

I fråga om den *tyska* gitarristiken ha vi en del att tillägga be-
träffande de av Zuth nämnda kompositörerna. Varken Eitner
eller Zuth omtala andra upplagan av *Bornhardts »Anweisung»*:
Anweisung die Guitarre zu spielen und¹ zu stimmen von Born-
hardt. 2te vermehrte Auflage. Mainz. B. Schott u. Söhne. 4°
15 s. Utan årtal (vårt exemplar har en skriven tilläggnan på
engelska av oktober 1832). Vi ha även *sånger* med gitarracom-
pagnement av Bornhardt, utgivna hos Cranz och Ludwig Ru-
dolphus i Hamburg — Eitner, som nämner en mängd av Born-
hardts sånger, omtalar inga på dessa förlag. I vår autograf-
samling finnes även *ett brev från Bornhardt* till förläggaren
Simrock i Bonn, daterat Braunschweig den 13 oktober 1816. I
detta brev skriver han bl. a. om ett manuskript »Lieder der
Geselligkeit», som vi icke kunnat återfinna i handböckerna —
emellertid är det icke uteslutet, att manuskriptet fått en annan
titel och gått till ett annat förlag: »Ferner habe ich ein Manu-
script unter dem Titel: *Lieder der Geselligkeit für fröhliche
Zirkel mit Begl. der Guitarre oder des Pianoforte* vollendet,
welches 25 Platten stark ist, — — — für jedes Instrument ein-
zeln, und für beyde zusammen gebraucht werden kann. Die
Texte sind neue launige Gedichte, Trink- und Tischlieder, und
was sich sonst für den geselligen heiteren Zirkel eignet. Diese
Sammlung würde sehr gut als ein Neujahrsgeschenk etwa in einem
farbigen Umschlage erscheinen können. Zum Honorar verlange
ich 4 L^{dor} und 6 Exempl: — — —»

Zuth nämner icke *Albert Gottlieb Methfessels* Liederbuch: *Ge-
sellschafts-Liederbuch* für Guitarre. Eingerichtet nach dem
Commersbuch von A. Methfessel. Leipzig, Hamburg und
Itzehoe, Verlag von Schuberth & Niemeyer. Vi ha: Zweite ver-
besserte und vermehrte Auflage. avl. 8°. titelbl. 162 s. I vår
autografsamling är också *ett brev*, Rudolstadt den 12 september
1816 (årtalet är otydligt), *från Methfessel* till förläggaren Sim-
rock, i vilket han erbjuder honom ett nytt verk. Detta verk ha
vi icke funnit omnämnt i musiklexika: »— — — Am besten ent-
scheidet wohl das Publikum, und ich sehe, es wird, mir günstig,
entscheiden. Ist dieses, so werden Sie vielleicht nicht abgeneigt
seyn, beiliegendes Werkchen, einen Pot-pourri für Pianof. u.
Guitarre von mir in Verlag zu nehmen. Es ist hauptsächlich für
Dilettanten, also für den grösseren Theil des Publikums — — —

¹ Feltryck: u i st. f. n.

Der, in Verhältnis der Pagenzahl gewiss billige Preis, den ich
auch nun in Bezug auf meine Zufriedenheit mit unserem neu-
sten Geschäft so billig setzen kann, ist 6 Louis d'or. Zwei deren
können Sie mir in Musikal. abtragen.» Under Methfessel
omtalar Zuths Handbuch »eine anziehende Schilderung von
M. als Gesellschafter und Gitarrsänger in L. Spohrs Selbstbio-
graphie». Spohr gjorde dessa iakttagelser våren 1819, då han
och 4 »Rudolstädter», bland dem Methfessel, företogo en
vandring från Frankfurt am Main till Mannheim och Mainz,
varvid Methfessel »durch den Vortrag humoristischer Gesänge,
die er meisterhaft mit der Guitarre begleitete, die ganze Gesell-
schaft in die fröhlichste Laune versetzte». Det kan i detta
sammanhang intressera, att vi inneha *ett albumblad*, tillägnat
Spohr av Methfessel, »Rudolstadt: Am 9. Dec. 1819»: »Das
Herz», en vacker dikt i 4 strofer med musik, som utgör en epilog
till denna deras samvaro. Methfessels underskrift lyder: »Da Sie
mich bisher immer heiter sahen, so muss ich Ihnen wohl zeigen,
dass ich auch eine ernsthafte Physiognomie annehmen kann:
bei Ihrem Abschiede von uns; doch bin ich, vergnügt u. betrübt,
immer Ihr treuer Freund Albert Methfessel.» Ett bevis på
Methfessels popularitet finner man även i ett i vår samling be-
fintligt *brev från Frederik Kuhlau* till »Herrn F. Peters,
Bureau de Musique, Leipzig» (»Copenhagen d. 4ten Aug. 1829»),
i vilket Kuhlau förklarar sig vilja tillägna Methfessel sitt
op. 106: »— — — Der Zweck meines heutigen Schreibens ist
erstlich: Ihnen Dank zu sagen für Ihre mir in Leipzig erwiesene
gütige Aufnahme, und zweitens: Sie zu bitten dem Titel der von
mir componirten 6 Gedichte von Fouqué folgendes hinzuzufü-
gen: »in Musik gesetzt und seinem Freunde Albert Methfessel
gewidmet von etc.» — Ich hoffe diese Dedication wird den
Absatz dieses Werkchens (wenigstens in Hamburg) befördern,
da Methfessel dort ein sehr geachteter Gesanglehrer ist.»

Av *Johann Andreas Anschütz* ha vi ett häfte: *Recueil de
Chansons avec accompagnement de la Guitarre*. Auswahl der
vorzüglichsten Gesänge aus Opern und andern Werken der ersten
Tonkünstler für die Guitarre eingerichtet von J. A. Anschütz. A
Bonn, chez N. Simrock. 4°. Vårt häfte är n:o 8 och innehåller
sångerna n:o 43—48 (s. 122—138). Denna samling nämnes var-
ken av Fétis eller Eitner och icke speciellt av Zuth.

Friedrich Wilhelm Arnold har redigerat ett *Pfennig-Magazin*

für Gesang und Guitarre, herausgegeben von einem Verein rheinländischer Tonkünstler, redigirt von Dr. F. W. Arnold. Cöln. Verlag von Gaul & Tonger. 4°. Vi ha första årgången, — 1834, 52 nummer, 208 s., vilken innehåller sånger med accompagnement av gitarr och även solostycken för gitarr; bl. a. kompositioner av Arnold själv.

Av *d'Aymard* finnes i vår samling: *Romance avec accompagnement de guitare, dédiée à mesdemoiselles Auguste et Louise de Griesheim*. Par D'Aymard, professeur de musique vocale et de guitare. Brunswick 1804. Se trouve à Brunswick chez Alexandre Pluchart, imprimeur-libraire. avl. folio. titelbl., 2 s. Introduction för violin eller flöjt. Jmfr Zuth, där d'Aymard väl är tryckfel.

Bland kända tyska kompositörer, som skrivit för gitarr och vilka Zuth icke uppför i sitt arbete, kunna vi nämna *Friedrich Silcher* och den i Brunn födde *Franz Lauska*. I katalog 39 från Lengfeld'sche Buchhandlung i Köln nämnas (n:o 1035 och 1036) tyska och utländska Volkslieder med accompagnement av piano och gitarr av *Silcher*, op. 22, 25, 28, 39, 54 och 57; 23, 27, 30 och 35; Tübingen hos L. F. Fues. Hårtill kunna vi foga ur vår egen samling: III. Lieder aus der Frithiofs-Sage, I Frithiofs Abschied, II Ingeborgs Klage, III König Rings Drapa, mit Begleitung des Pianoforte und der Guitarre in Musik gesetzt und Herrn Hofkaplan Grüneisen hochachtungsvoll gewidmet von *Fr. Silcher*. Op. 20. Tübingen bei Heinrich Laupp. avl. 4°. titels., s. 2—9. Av *Lauska* ha vi: Der junge Krieger. Lied: Aus Wolken tritt der Mond mit mildem Glanze; für Forte-piano & Guitarre von *Lauska*. Hamburg bey Rudolphus. Altona bey Cranz. avl. 4°. titels., 2 s. Denna komposition och dessa förläggare kunna vi icke finna under *Lauska* hos *Eitner* och *Fétis*.

Vi ha även några äldre kompositioner för sång och gitarr av tyskar, som äro okända icke blott för Zuths Handbuch utan även för övriga musiklexika: Quodlibet für eine Singstimme mit Begleitung der Guitarre. Aus vierzig Piecen zusammengestellt und leicht eingerichtet von *Adolph Rendle*. Augsburg Verlag Von Anton Böhm. folio. titelbl., 8 s. Och: Fünf Lieder mit Begleitung der Guitarre in Musick gesetzt und Fräulein Sophie Hoos ergebenst zugeeignet von *Adam Struth*. Frankfurt am M. bei Fr. Ph. Dunst. avl. 4°. titels., s. 2—11.

När man studerar Zuths artiklar rörande *engelska* gitarrister, finner man, att han tydligen — i likhet med de flesta nutida forskare inom hithörande — icke haft tillgång till *Robert Bruce Armstrongs* ståtliga och sällsynta verk: *Musical Instruments*, vars andra del, *English and Irish Instruments*, utgiven år 1908, behandlar *The English Guitar* och alla dessa engelska uppfinningar av gitarr-, harp- och lutliknande instrument, som tillhöra början av 1800-talet, jämte kompositioner för dessa instrument. På grund härav har Zuth icke nämnt *R. L. Downes*, »professor of music at Cheltenham and Bath», som komponerade och arrangerade för *C. Wheatstones Regency Harp-Lute*, och ej heller *John Parry*, som utgav en *Instruction Book* för samma instrument. För *Angelo Benedetto Ventura* (genom feltryck har han hos Zuth råkat få förnamnet Aug.) omnämner Zuth hans instrumentuppfinningar, men däremot icke hans kompositioner eller arrangement för *Harp-Lute* och *Imperial Harp-Lute*, »with accompaniments for the Pianoforte and Spanish Guitar» (se även *Eitner*). Efter *Eitner* citerar Zuth några verk av *Thomas Bolton*, men hos *Armstrong* finna vi även andra, bl. a. *Instructions* för *Harp-Guitar* och *Apollo Lyre* och arrangement för *Harp-Lute* eller *Harp-Guitar*. *Armstrong* redogör för *Instructions* for playing upon the *Harp-Guitar* and *Lute* av *F. Chabran*. Det är tydligen samme *Chabran*, rörande vilken Zuth uppgiver, att han komponerade »für die spanische oder die Harfen-Lautengitarre». Skulle emellertid verkligen, som *Eitner* och Zuth förmoda, den italienske violinisten *Francesco Chabran* (man finner även stavningen *Chiabran* och *Ciabran*), som var född år 1723 — han begav sig 1751 till Paris —, på sin höga ålderdom i början på 1800-talet kommit att skriva *Instructions* och annat för dessa nyuppfunna instrument, skulle man väl få söka senare delen av dennes liv, som icke är känt av lexikograferna (även hans dödsår är obekant), i London. Dock frågar man sig, om det icke är sannolikare, att *Chabran*, som författat dessa *Instructions*, icke är identisk med violinisten utan en helt annan person (*Eitner* omnämner även en *Charles Chabran*, vars kompositioner tryckts i London).

Mordaunt Levien, uppfinnaren av den 7-strängade *Guitare-Harp* (i franska instrumentkataloger kallad *Guitare-soleil*), omnämnes av Zuth i denna egenskap, men han omtalar icke, att *Levien* utgav en skola för sitt instrument och även en mängd

kompositioner och arrangement. Zuth betecknar honom för övrigt också som »Gitarrenmacher», vilken benämning är högst tvivelaktig; sannolikt var han endast uppfinnare av det instrument, han förvärvat patent på; inskriptionen på hans instrument lyder ofta: Inventeur et Breveté. Oaktat Levien år 1825 i Frankrike uttog patent på instrumentet och detta stundom pryddes med Bourbonernas vapen, är han näppeligen fransman (Kinsky kallar honom i sin katalog »ein französischer Gitar-rist»), utan engelsman: hans förnamn Mordaunt är äkta engelskt, och han var verksam i London som musiklärare och hade redan vid år 1818 sysslat med förbättringar av Lights Harp-Guitar och mottagit en belöning av Society of Arts för ett »improved instrument». Denna tidigare typ hade 8 strängar, och skruvlådan påminner om pedalharpans. Armstrong hade aldrig sett något instrument av denna kategori eller ens någon avbildning av hela instrumentet. Han har måst inskränka sig till att reproducera några delar av denna Guitare-Harp, som äro avbildade i G. Jones' History of the Rise and Progress of Music, London 1818. Emellertid finnes ett vackert exemplar av den 8-strängade Guitare-Harp i generalkonsul Claudius' samling i Köpenhamn, vilket torde vara det enda för närvarande kända. Enligt Zuth är Leviens förnamnsinitial L. Denna uppgift har han från v. Lütgendorff, som tydligen stöder sig på en inskrift, som tillskrives den 8-strängade Guitar-Harp i Claudius' samling: L. Levien No 8 Pleasant Row Pentonville. Under sådana förhållanden skulle man ha att räkna med två Levien: L. och Mordaunt (om Mordaunt se Chouquet, Le Musée du Conservatoire National de Musique, Paris 1884, s. 68, och Armstrongs arbete). Granskar man emellertid avbildningen av ovannämnda Guitare-Harp i Claudius' katalog, 1931, kan man icke upptäcka något L före Levien. Det står där endast Levien utan förnamn. Under sådana förhållanden torde det vara sannolikt, att det är en och samme Levien (Mordaunt), som först uppfann den 8-strängade och senare den 7-strängade Guitare-Harp och som enligt Chouquet den 6 oktober 1825 i Frankrike fick »un brevet d'importation et de perfectionnement pour cet instrument de forme conique».

I ett specialarbete som Zuths är naturligen *Edward Light* (omkring 1747—1832), uppfinnaren av en del gitarr-, harp- och lutliknande instrument, av stort intresse. Då Zuth icke känt

till Armstrongs arbete, har framställningen här blivit mycket knapphändig. Av Lights musikaliska arbeten nämnas endast två. För komplettering få vi hänvisa till Armstrong och författarens nyligen utgivna brochure: Förteckning över Edward Lights musikaliska verk. I denna sistnämnda redogöres först utförligt för en rad av Lights arbeten, som befinna sig i författarens samling, och därefter gives en fullständig förteckning över Lights nu kända musikaliska verk. Lights arbeten för de av honom uppfunna instrumenten ha naturligtvis även intresse för instrumentmuseerna, men de äro synnerligen sällsynta. Så t. ex. finnes i Konservatoriet i Bryssel, som dock har en av världens förnämsta instrumentsamlingar, icke ett enda av Lights tryckta verk (lika litet som i Fonds Fétis i Kungl. Biblioteket i samma stad).¹

Vi få även framhålla, att Zuth endast nämner en Light, Edward. Det finnes emellertid även två andra *Light*, som ha intresse i detta sammanhang: *Richard* och *Thomas*, vilka båda skrevo för Harp-Lute; Richard Light även för Dital-Harp (om den möjliga släktskapen mellan dessa Light, se författarens brochure, s. 10).

Hos Zuth uppgives efter Eitner, att *Thomas Call* ungefär 1760 i London utgav sångkompositioner för »Organum, Harfe und Gitarre». »Harfe» skall vara »Harpsichord», och f. ö. må det påpekas, att det såväl hos Eitner som hos Bone säges, att boktiteln börjar: The Tunes & Hymns as they are used, under det att i vårt exemplar »& Hymns» är utelämnat, vilket icke hindrar, att Hymns följa på Tunes och att arbetet i en varning för ett eftertryck hos »Phillips, in St Martins Court» å titelbladets andra sida kallas Tunes and Hymns.² Av boktiteln får man veta, att Thomas Call var organist och att han hade »his Lodgings at Mr Bennet's Stay Ware House near Great Turn Stile Holbourn». I vårt exemplar är f. ö. det ditskrivna »about 1760» ändrat till »1762» som tryckår i samband med en skriven hänvisning: »See Preface to Arnold's Church Music Reformed», vilket arbete även åberopas i en annan anteckning: »John Arnold mentions this work, page IX, in his Church Music Reformed, 1765.»

¹ Rörande det av Zuth nämnda förhållandet om Light »als Erfinder und Barry als Verfertiger», se författarens ovannämnda brochure, s. 22.

² Arbetet omfattar titelblad, s. 1—14 musik, därefter 27 Hymns. 8°.

Zuth nämner *Alexander Bertoli*, en gitarrlärare i London, som bland annat utgav »Eine vollständige Gitarrenschule und fortschreitende Studien (London, bei Wybrow)».¹ Gitarrskolans titel lyder: *A Complete Method, for the Spanish Guitar or Lyre, Composed by Ferdinando Carulli, Simplified & improved for the use of Beginners with Twenty four Lessons by Mr Bertoli*. London. Published by Dover & Henderson, 68, Chancery Lane. Titelbl. Preliminary Principles of Music s. 1—6; musik s. 1—22. 4°.

Slutligen vilja vi nämna ett par engelska arbeten för gitarr i vår samling, vilka icke omtalas hos Zuth och för övrigt icke heller hos Fétis och Eitner:

Six Lessons For the Guitarr Composed by Thomas Thackray of York. London. Printed and Sold by John Johnston At N° 11 York Street Covent Garden. Även »Opera Seconda» med samma titel.² Grove omnämner: *Six Lessons for the Guitarr, printed at York by Thomas Haxby for the author: således endast en del med annan beteckning för tryckort och förläggare*. I Grove tillägges emellertid: »Other 'Lessons' by him are extant.»

Instructions, for the Spanish Guitar, The Manner of Holding the Instrument fully explained, likewise A Complete Method of Tuning To which are added Scales in the Major and Minor Keys, and a Variety of the most popular and favorite airs, Dedicated to his Friend C. M. Sola, By J. Mollino. London. Published by Clementi, Collard & Collard. 4°. Titelbl., 22 s.³ J. Mollino är okänd i musikhandböckerna (jmf Francesco Mollino).^{4 5 6}

¹ Bone omtalar Bertoli under Bathioli.

² Katalogen från det engelska antikvariat, där dessa båda delar köpts, angiver för den första »c. 1770» och för den andra »c. 1772». Den första delen omfattar titelbl., musik s. 2—14; den andra titelbl., musik s. 2—13. avl. 4°.

³ Det är möjligt, att vårt exemplar icke är fullständigt.

⁴ Med avseende på ovannämnda arbetes titel, jmf Solas *Instructions for the Spanish Guitar*. Om Sola se i det föregående.

⁵ Rörande utländska i England verksamma gitarrister vilja vi göra ett par anmärkningar: Den i Prag födde *Felix Horetzky* uppgives hos Bone och Zuth ha dött i Ryssland år 1846. Vi få emellertid påpeka — utan att kunna kontrollera uppgiftens riktighet — att i ett exemplar av Bones arbete, som vi bekommit av Bone själv, denna notis är ändrad till: »died in Edinburgh 1871 in his 71 year». Horetzkys elev polacken *Stanislaus Szczepanowski* avhandlas också av Bone. Vid uppräknningen av dennes kompositioner följer

Som vi redan i inledningen påpekat, utvidga vi i fråga om Danmark och Sverige vår framställning till att även omfatta några ord om *lutenisterna* i dessa länder.

I det Kongelige Kapel i *Köpenhamn* voro flera berömda utländska *lutenister* anställda, och bland dessa nämner Zuth den namnkunnigaste av dem alla, den *engelske* lutspeparen och kompositören *John Dowland*, som vistades i Danmark i 8 år (1598—1606),¹ och hans landsman *Thomas Cutting*,² i dansk tjänst från den 1 april 1608 till den 9 oktober 1610 (Zuth skriver: »um 1607»). Zuth uppgiver även — väl efter Eitner —, att *Thomas Robinson*, som år 1603 i London utgav en skola för flera instrument, bl. a. luta, stått i dansk tjänst. I danska källor kan man emellertid icke erhålla någon bekräftelse på denna Danmarksvistelse. Uppgiften härom härrör väl från Robinsons egna ord, att han »was thought in Denmark at Elsinore the fittest to instruct» prinsessan Anna, som senare blev engelsk drottning (se även *Dictionary of National Biography*), vilket i sig kan innesluta möjligheten av att han verkligen vistats i Danmark och undervisat prinsessan. Jmf Grove's *Dictionary*: »Nothing is known of his biography».

Vidare ägnar Zuth en artikel åt den *danske* lutspeparen *Hans Nielsen* (år 1623 vice kapellmästare³ i det Kongelige Kapel), vilken åren 1606—1608 vistades hos Gregor Howett⁴ i Wolfenbüttel för att studera lutspeknig. Zuths uppgift (se artikeln Howett), att Nielsen år 1606 blev Howetts lärjunge i Braunschweig, är fullkomligt obestyrkt (jmf Eitner). De danska källorna anföra utan undantag Wolfenbüttel som uppehållsort för Nielsen.

Bone tydligen huvudsakligen framställningen i Supplementet till Fétis' *Biographie Universelle* (här stavas namnet Szczepanowski), men Bone synes därvid ha råkat uppföra en av kompositionerna som två: »Souvenir of Warsaw» och »Military potpourri» motsvarande Fétis-Supplementets »Souvenir de Varsovie, pot-pourri militaire».

⁶ Om engelska lutenister i Danmark, se i det följande.

¹ Rörande John Dowland, se närmare Hortense Panum: *Dowland: Christian den 4:des Galliarde* (i *Aarbog for Musik, Köpenhamn 1923*, s. 41—50).

² Angul Hammerich stavar namnet i sitt arbete *Musiken ved Christian den fjerdes Hof, Cuttings*, men de engelska handböckerna liksom Zuth ha formen Cutting.

³ Zuth skriver: Kapellmeister.

⁴ Zuth stavar namnet olika i artiklarna s. 143 och s. 209.

Även teorbisten i prins Christians Kapell den i Böhmen födde *Philipp Stolle*, vilken bl. a. nämnes i ett »Besoldings-Register» från 1643—44 och som stannade i Danmark till år 1647, avhandlas hos Zuth, liksom *Gabriel Voigtländer*, som år 1639 blev prins Christians »Hoftrompeter og Musikus»¹ och som har intresse i detta sammanhang, därför att han i Danmark år 1642 utgav *Allerhand Oden vnd Lieder — — — bey Clavi Cimbale, Lauten, Tiorben, Pandorn, Violon di Gamba gantz bequemlich zu gebrauchen, vnd zu singen, Gestellet vnd in Truck gegeben, Durch Gabrieln Voigtländer: Sohra*² 1642.

För övrigt fanns det i det Kongelige Kapel ett flertal *lutenister*, vilka icke nämnas hos Zuth. Under Christian III:s regering omtalas en Luthenslaaer *Benedictus* och under Fredrik II en lutenist *Hans Krakow*. Från Christian IV:s tid kunna en hel rad lutenister anföras i det Kongelige Kapel utom ovannämnda *Dowland*, *Cutting* och *Hans Nielsen: Johan Spalttholtz, Bernard Gottschalck, Jørgen Rasch, Niels Mortensen Kolding, Giovanni Baptista Veraldi, Christian Brade, Michael Ulich* och *Gottschalk Behr*. Bland dessa torde i synnerhet *Michael Ulich* förtjäna ett visst beaktande. Han var teorbist i Christian IV:s Kapell 1634—43, men vistades i Danmark under lång tid därefter. Utom instrumentist var han sångare och ett slags hovpoet i den svulsiga genren. Enligt ett epitafium över honom i Buxtehude kyrka, var han född »zu Freyberg in Meissen» år 1601 och dog i Buxtehude år 1673.

I Fredrik III:s Kapell märka vi lutenisten *Joachim Zoëga*, som gått i lära hos Jørgen Rasch. År 1702 fick fransmannen *Bethune* »50 Rd., fordi han 'so vorhin' havde underviist Kongen³ på Angélique». Den siste lutenisten i det Kongelige Kapel var *Nathanael Diessel* (1736—1745). Hans företrädare var »Guitarmester» *Johan Friederich Fibiger*, som anställdes i det Kongelige Kapel efter Fr. Hartmanns död år 1703, men som redan år 1698 hade blivit »foreløbig ansat som Guitarmester i tre Aar», och som antagligen även var lutenist. Han var lärare för prin-

¹ Han hade tidigare varit »Rathstrompeter» i Lübeck.

² Sohra är Sorø. Zuth har: Sörö.

³ Fredrik IV.

sessan Charlotte Amalie, Fredrik IV:s dotter, i spelning av gitarr eller luta.^{1 2}

Gitarrens blomstringstid kommer senare i Europas nordliga länder. Först sedan den gamla lutan fullständigt försvunnit ur musiklivet,³ blev *gitarren* populär här uppe i Norden, en popularitet, som varade från 1820-talet till ungefär mitten av det 19:de seklet.

I Danmark representerade 1820-talet höjdpunkten för denna blomstring, varom *Niels Gade* berättar i sin självbiografi: »Den Gang var Guitar, Fløjte og til Dels Harpe de af Dilettanter mest yndede Instrumenter. Herrer og Damer sang sværmeriske og sentimentale Romanzer af Rudolph Bay, Plantade o. s. v. til Accompagnement af Guitaren, som hang i et lyseblaadt Baand om Skulderen, — således var Moden i Begyndelsen af Tyverne. Min Fader havde et vist Ry for at forfærdige velklingende og veludseende Guitarer efter spansk Façon, og hans Handel var den Gang meget indbringende. Senere fortrængtes Guitaren af Piano-fortet.»

Niels Gade och *A. P. Berggreen* nämnas ofta i utomskandinaviska handböcker som de främsta representanterna för gitarristiken i Danmark (se t. ex. *Encyclopédie de la Musique*, 2e partie, s. 2010). Även Zuth omtalar efter Bone Berggreen som kompositör för gitarr och Gade som en god gitarrspelar. Vad *Gade* beträffar, torde emellertid hans verksamhet som gitarrist ha varit högst obetydlig. Inga kompositioner för gitarr av Gade äro

¹ Beträffande lutenisterna i Danmark, se f. ö.: Angul Hammerich, *Musiken ved Christian den fjerdes Hof*. Och: Carl Thrane, *Fra Hofviolonernes Tid*.

² I fråga om luthöcker i Kgl. Biblioteket i Köpenhamn fäster Zuth uppmärksamheten på handskrivna »Lieder und Tänze, von diesem etliche in deutscher Lautentabulatur aufgezeichnet». Denna samling hade åstadkommit av *Petrus Fabricius* (Zuth har s. 169 liksom handskriften *Fabritius*) och *Petrus Laurenberg* i Rostock (1603—05). Även Eitner, på vilken Zuth åberopar sig, har i artikeln om Fabricius stavningen *Laurenberg*, men bedyrar VI, s. 75, att en professor i Rostock, som antagligen är identisk med ifrågavarande, heter *Peter Laurenberg* och icke *Laurenberg*. Även VIII, s. 433, har Eitner *Laurenberg*. Jmfr stavningen *Laurenberg* i andra fall: Eitner, VI, s. 75, och Hammerich, *Dansk Musikhistorie*, s. 166.

³ Den siste lutenisten anses vara tysken *Christian Gottlieb Scheidler*, »Hoflautenist des Kurfürsten von Mainz». Scheidler spelade även gitarr och dog omkring år 1815.

kända, och hans gitarrspel synes ha varit inskränkt till hans tidigare år: vid 6 års ålder fick han nämligen en liten barngitarr, som han då flitigt trakterade, men som snart fick vika för violinen.

Helt annorlunda förhåller det sig med *Berggreen* i detta hänseende. Redan under skolåren komponerade han en sonatin för flöjt och gitarr, och från år 1825 härröra hans *Trois thèmes variés pour la guitare* — hans skicklighet som gitarrspelare har nu nått så långt, att han år 1824 kan annonsera, att han giver lektioner i gitarrspelning. Även hans tidigaste sånger torde ha komponerats i gitarrens tecken, som Skou framhåller i sin *Berggreen-biografi*: »den smeltende skjønne 'De tvende Dugdraaber' (1818), der endnu langt in i Trediveerne jævnlig og altid med Bevægelse blev sunget i Familie kredse til Ledsagelse af Guitaren. Det kjendes i det Hele paa disse Ungdomsarbejder, at de ere tænkte og følte ved Guitaren, dette Datidens Yndlingsinstrument, som C. M. v. Weber saa betegnende kalder 'die freundliche Begleiterin des Gesanges'. Med dette var *Berggreen* fortrolig fra Skoletiden, og det fulgte ham til Regensen, hvor han ofte glædede Kammeraterne med sit Spil. At dette ikke er blevet glemt af Ungdomsvennerne, ses bl. a. af et Brev fra Dr. theol. W. Rothe, der endnu i 1869 titulerer ham: 'Kjære Professor *Berggreen*! Fordum Guitarspiller paa Regensen'. — — — Savnet af Klaveret eller — om man vil — Forkjærligheden for Guitaren har sat kjendelige Spor i hans Romancekompositioner, og det ikke blot i de tidligste.» För övrigt arrangerade *Berggreen* en hel del sånger för gitarr: *Kapriciosa*; *Yndede Sange*; *Fr. Kuhlau*, *Elverhøi*: *Sange*; *Studenternes Lykönsknings Sang* — — — komponeret af H. E. Krøyer, arrangeret för Guitarre af A. P. *Berggreen*; *To Sange af Operaen Postillon* i *Lonjumeau* o. s. v.

Av danska gitarrister nämner *Zuth* utom *Berggreen* och *Gade*: *Peder Schall*, *Henrik* och *Frederik Rung* samt från senaste tiden i Italien födde men i Köpenhamn verksamme *Alberto Bracony*. Rörande *Peder Schall* kunna vi tillägga, att ett kapitel, s. 303—310, ägnas honom i *Thrane*: *Fra Hofviolonernes Tid*, där även hans gitarrspel och »højst originale Humoresker» för gitarr omtalas. *Henrik Rung* hade tidigt ägnat sig åt gitarren och hade utbildat sig till virtuos å detta instrument. Bland hans många sångkompositioner ha omkring 50 såväl gitarr- som pianoaccompaniment. Rungs op. 1—4 för gitarr solo äro an-

förda av *Zuth*; op. 2 och 3 dock med oexakta titlar; skall vara: Op. 2. *Deux polonaises*. Op. 3. *Petites leçons progressives*. Vi tillfoga 2 stycken för 3 gitarrer: 2 *Guitar-Terzetter*. Sonen *Frederik Rung* hade redan från år 1866 (han var född 1854) uppträtt som gitarr- och mandolinspelare. De hos *Zuth* nämnda »Albumsblate» skola vara »Albumsblade». *Alberto Bracony* förmodas av *Zuth* vara identisk med pseudonymen A. *Alberto*, som utgivit en liten gitarr- och lutskola, enligt *Zuth* i Leipzig 1912; vi ha *Albertos* skola i svensk översättning, vilken emellertid utkommit på *Benjamins* förlag i Hamburg. *Zuth* nämner endast arbeten av *Bracony*, utgivna i Tyskland. Under sin verksamhet i Köpenhamn har *Bracony* på Skandinavisk Musikforlag därstädes utgivit *Guitarspillerens første Sange* (2 häften), op. 11, och stycken för mandolin.

Bland de äldre danska kompositörer, som skrivit för gitarr och som icke äro omtalade hos *Zuth*, vilja vi här nämna *Philip Ludvig Keck*. Han var visserligen född i Hannover (1790), men tillbragte största delen av sin livstid i Danmark, där han dog år 1848. Han har komponerat: *Six Pieces pour Flûte et Guitarre composées par P. L. Keck*. Membre de la Chapelle Royale. Propriété de l'Editeur. Copenhague chez C. C. Lose. *Keck* var en synnerligen skicklig oboist och såsom sådan anställd i det Kgl. Kapellet i Köpenhamn (1816—45). Han har även komponerat stycken för 2 flöjter. Det förefaller egendomligt, att de danska musiklexika utelämnat hans namn, då han dock skrivit musiken till flera av *Bournonvilles* baletter (*Faust*; *Soldat og Bonde*; *Victors Bryllup*) samt till *Lorchers Kærlighed på Landet*.

Av gitarrskolor finnas i Danmark *Bornhardts* och *Carullis* i översättning och dessutom flera av danska gitarrister, som icke äro nämnda hos *Zuth*. Den äldsta av dessa senare skolor är *P. Chr. Koch*, *Praktisk Sang- og Guitar-Skole for Folket*, 2 häften, Köpenhamn 1847. En senare tid tillhöra de gitarrskolor, som äro skrivna av *Adolph Julius Eggers* (1859—1919), *Poul Bredo Grandjean* (f. 1880) och *Albert F. Petersen* (fjärde upplagan av dennes skola av år 1911). *Eggers* var bl. a. gitarrlärare i Köpenhamn och har utgivit ett stort antal sångsamlingar med gitarraccompaniment, duetter för 2 gitarrer och »12 spanske Danse og Melodier» för mandolin och gitarr.¹ *P. B. Grandjean*

¹ *Eggers* utgav dessutom »Udvalgte Kompositioner» för gitarr solo av J. K. Mertz.

har skrivit gitarraccompagnementet till flera samlingar sånger — stundom tillsammans med *Axel Grandjean*. Av *A. Petersen* har även utkommit Mandolin-Spillerens Underholdningsbog av år 1910 (för mandolin och gitarr) och Guitarspillerens Underholdningsbog (för sång och gitarr); han har också utgivit skolor för banjo och mandolin.

Av övriga danska kompositörer, som skrivit för gitarr och vilka Zuth icke omtalat, skola vi här anföra några. *Rudolph Bay* (1791—1856) skrev sånger med accompagnement av gitarr och piano. Av *Søffren Degen* (d. 1885) finnes ett manuskript i Aarhus' Statsbibliotek: Erindringer fra Danmark, innehållande gitarrstycken med och utan text, daterade 1835-45 — de flesta förmodas vara hans egna kompositioner; i samlingen Sept morceaux för gitarr solo på Wilhelm Hansens förlag är den sista kompositionen av Degen: Pièce facile pour la Guitare. *Frederik Wulff Carl Pedersen* (1779—1854) har utgivit samlingar av musik för gitarr och sång. *Wilhelm Matthison-Hansen* (1870—1922) var under sina senare år eftersökt som lärare i gitarrspelning och har arrangerat sånger för gitarr, Chant national Béarnais för gitarr, 4 mandoliner och mandola (år 1905) samt Chanson Arabe för 2 gitarrer, 4 mandoliner och mandola (år 1905). Av *K. Knudsen* föreligga arrangerade »Guitar-duetter», tillägnade »Guitarklubben Canto»¹ (Skandinavisk Musikforlag), och *Oluf A. T. Brøndberg* har arrangerat »Danske Melodier, Potpourri», dels för mandolin och gitarr, dels för mandolin, gitarr och piano.

Liksom i Frankrike utgavos i Danmark under förra hälften av 1800-talet en mängd *sånger ur operor med accompagnement* av gitarr eller piano. Hos C. C. Lose i Köpenhamn utkommo exempelvis arrangement ur *Aubers* Elskovsdrikken (Le Philtre) (7 nr), *Fra Diavolo* (7 nr) och Muurmesteren (Le Maçon), ur *Boieldieu*s Den hvide Dame (La Dame Blanche) och ur *Hérolds* Zampa (8 nr), liksom ur *Marschners* Tempelherren og Jødinden (Templer und Jüdin) (10 nr). Även inhemska tonsättare voro företrädade av sånger med dylikt accompagnement, som *Ivar*

¹ Intresset för gitarren synes för närvarande vara mycket starkt i Köpenhamn. Tidningen Politiken omtalar i nummer av den 13 april 1931 en annan sammanslutning i den danska huvudstaden: »Guitarrens Venner», som bl. a. engagerat den berömda österrikiska gitarrspelerskan Luise Walker för en konsert i Musikkonservatoriets sal.

Bredal ur operorna Bruden fra Lammermoor (10 nr) och Guerrillabanden (10 nr).^{1 2}

I Köpenhamn ha även utgivits — på Wilhelm Hansens förlag — Sex melodier til Fredmanns Epistler af C. M. Bellman ud-satte for Pianoforte og Guitare af *L. P. S. Tellefsen* — norsk kompositör (1813—67), organist i Odense.³

I sin Handbuch har Zuth omtalat *Sverige* på rätt många ställen. Så nämner han flera i svenska bibliotek förekommande lut-

¹ Alla dessa arrangement hos Lose ha utkommit i avl. folio eller kvart-format liksom motsvarande tyska.

² De danska gitarr- och lutmakarna ha icke kommit till sin rätt hos Zuth. De enda, som anförts, äro väl gitarrmakarna bröderna *Gade* — den ene, som ovan omtalats, fader till kompositören. Dessutom nämner Zuth, att en instrumentmakare *Archusen*, som flyttade till Ryssland och i St. Petersburg grundade en atelier för stränginstrument, i synnerhet gitarrer, skulle vara född i Köpenhamn år 1795.

Här må även nämnas, att Zuth anför 2 lutor med berömda märken, som befinna sig i generalkonsul Claudius' samling i Köpenhamn: en luta av *Sixtus Rauwolf* och en teorb av *Magnus Tieffenbrucker* av år 1584 (reparerad av Joh. Chr. Hoffmann i Leipzig år 1741). Zuth har tydligen uppgifterna om dessa instrument från v. Lütgendorffs arbete. Med ledning av generalkonsul Claudius' katalog kunna ett par detaljer påpekas: Rauwolfs luta är enligt v. Lütgendorff försedd »mit sechs doppelten und vier einfachen Saiten», enligt Claudius' katalog med 10 dubbla strängar; Magnus Tieffenbruckers teorb enligt v. Lütgendorff »mit 7 doppelten und 4 einzelnen Saiten», enligt Claudius' katalog med 7 dubbla och 5 enkla strängar.

³ Av i Norge utgiven gitarrmusik känna vi endast: Guitarspillerens Sangbog. Lette Sange med Guitarakkompagnement, samlede og arrang. af *C. Warmuth sen.* — Warmuth (1811—92) var tyskfödd, men kom till Norge redan år 1840. Samt: Vejledning i praktisk Guitarspil av *Ole Grøndahl* (1847—1923), sånginstruktör och kompositör i Oslo.

För övrigt är Norge mycket svagt representerat hos Zuth. Det enda, vi funnit, är artiklar om två norska sångerskor: *Astrid Jordan*, som sjunger till lutgitarr och som konserterat i ett flertal städer i Tyskland; och *Caroline Bokken Lasson*, som, ackompanjerad dels av luta, dels av piano, sjungit såväl i Europa som Amerika (Zuth har placerat henne under huvudordet Bokken, under det övriga musiklexika anföra henne under Lasson).

Med avseende på gitarren i Norge få vi även nämna, att vi i vår instrumentsamling ha en gitarr av en instrumentmakare i dåvarande Kristiania: *Georg Daniel Schöne*. Gitarrer av denne skicklige instrumentmakare äro sällsynta. I Harry Fetts katalog, Musikinstrumenter, Kristiania 1904, finner man en »hakeharpe» och ett klavikord av Schöne, men ingen gitarr. Schöne är icke nämnd i v. Lütgendorffs verk.

böcker, såsom *Per Brahes visbok*¹ i Skoklosters bibliotek, och under rubriken *Ludovicus de Geer* meddelas det: »eine Lautenhandschr. in franz. Tabulatur verwahrt die Stadtbibl. in Norrköping».² Av *Anders Düben d. y.* omtalar Zuth efter Eitner »5 Menuetten in einer Tabulaturhandschrift und einen Marsch 'pour les Suédois' in einem Lautenbuch der kgl. Bibl. zu Stockholm».³

Antonio Bartali anföres likaledes efter Eitner som kompositör av handskrifter i Uppsala universitetsbibliotek: »8 Sonaten zu 3—6 Stimmen für V.,⁴ Viola d. G., Trombone, Viola da braccio, Tiorba und Basso cont.».

Bland tyskar, verksamma i Stockholm, nämner Zuth *David Kellner*, klockspelaren i Tyska kyrkan i Stockholm och organisten, som utgivit »XVI auserlesene Lautenstücke», *Jakob Kremberg*, anställd i Svenska Hovkapellet 1680, som bl. a. skrivit för luta och gitarr, *Johann Gottlieb Naumann* — själv gitarrspelare —, av vilken härrör »ein Arrangement in franz. Tabulatur für Harmonica med Laute» och som inspirerade gitarrmakaren Jakob August Otto i Weimar att foga en sjätte sträng till den spanska gitarrens 5 — Naumanns verksamhet i Sverige antydes dock icke i Zuths levnadsteckning —, ävensom *Joseph Martin Kraus*, vars op. 1 är en sonat för gitarr och piano. Denna komposition skulle enligt Eitner finnas i Bibliothek der Gesellschaft der Musikfreunde i Wien, men har enligt uppgift i Sv. Tidskr. för Musikf., 1924, s. 92, stulits därifrån.

I Zuths Handbuch uppgives, att *Karl Arnold*, »Cellist der kgl. Kapelle in Stockholm», enligt Bone, The Guitar and Mandolin, utgivit kompositioner och arrangement för sologitarr. Emellertid är Bones uppgift icke exakt återgiven av Zuth. Bone säger i sitt arbete, s. 20, att en Charles Arnold, om vars liv intet är känt, i London utgivit en del stycken för gitarr, bl. a. »Four books of melodies» för gitarr solo. Bone tillägger i samband

¹ Efter Riemanns Musiklexikon angiver Zuth här årtalet 1620. Norlind, Allmänt Musiklexikon, har årtalet 1623.

² Som källa för denna notis åberopas Wolf, Nk. II. Jmfr i Zuths Handbuch under Geer, Lud. de: »Riemann [ML.] verzeichnet von ihm zu Paris eine handschriftl. Lautentabulatur aus 1639.»

³ Jmfr Norlind, Svensk Musikhistoria, s. 104, 105: »5 menuetter för cembalo i behåll i en handskriven klavérbok, fordom tillhörig professor Ternstedt i Uppsala (Upps. Bibl. I. M. Tab. 110)» och »Marche de Narva».

⁴ Eitner har emellertid: »2 V.».

därmed, att en Charles Arnold, pianist och kompositör, vistades i St. Petersburg år 1820. Bone syftar härvid på pianisten Karl Arnold, vars son var violoncellist i Svenska hovkapellet 1851—67. Det förefaller f. ö. osannolikt, att någondera av dessa Arnold skulle utgivit de hos Bone nämnda gitarrkompositionerna i London.

Av intresse för Sverige är även omnämmandet hos Zuth av *Pietro Reggio*, sångare och lutspelare i drottning Kristinas kapell i Rom,¹ av svensken *Magnus Olson*, som uppgives ha varit lärare i Salt Lake City för en tysk-amerikansk gitarrist C. D. Schettler (Zuth, s. 245), samt av de tyska gitarrspelarna *Adam Darr*, som företog konsertresor, även genom Sverige, och *Heinrich Albert*, som före sin egentliga gitarristiska period varit orkestermusiker, bl. a. i Sverige.

Åt *Bellman* (Zuth stavar Bellmann) ägnas en lång artikel med uppgift om den tyska Bellmanslitteraturen, och *Sven Scholander* hyllas såsom den förste, som försett den gamla svenska lutan med gitarrstämning och gitarrsträngar (även dottern *Lisa* nämnes), och bland tyskar, som av Scholander inspirerats till konsertsång med gitarraccompaniment, anföres *Clara Brat*.

De gamla skickliga *svenska lutmakarna* ha omtalats i vidsträckt mån, ej minst tack vare den uppmärksamhet, som v. Lütgendorff ägnar Hedvig Boivies arbete: Några svenska lut- och fiolmakare under 1700-talet, i sitt monumentala verk: Die Geigen- und Lautenmacher. Vi finna sålunda hos Zuth lutmakarna *Sven Beckman* (icke *Swend Beckmann*), *Jonas Elg*, *Göran Garman*, *Johan Jerner* (icke *Johann*), *Pehr Kraft* (icke *Per*), *Pehr Lundborg* och *Lars Mollenberg*.²

Av instrument i svenska samlingar, som förfärdigats av utländska instrumentmakare, har den luta av *Mest* i Füssen nämnts, som finnes i Linköpings stiftsbibliotek. Med rätta har tillverkningsåret — 1707 — försetts med ett frågetecken. Zuth har hämtat notisen om *Mest* ur v. Lütgendorffs arbete, och v. Lütgendorff har, då han omtalat instrumentet efter författarens uppsats: Bidrag till kännedomen om viola d'amore, s. 13, 14,

¹ Denne *Reggio* är antagligen identisk med Pietro Francesco Reggio, basso, som tillhörde det italienska operakapellet i Stockholm 1652—54 (se om detta i det följande).

² Vi återkomma i en senare uppsats till de svenska lut- och gitarrmakarna — de yngre ha helt utelämnats hos Zuth.

råkat ut för ett tryckfel. Vi ha i uppsatsen årtalet: 1633! Vidare anföras en luta av *Jakob Heinrich Goldt* i Musikhistoriska Museet i Stockholm och en luta av *Peter Hellmer* i Hammers samling i Stockholm, vilken som bekant såldes i Köln år 1893.¹ För övrigt omtalas hos Zuth, s. 294, »neuschwedische Lauten» och, s. 272, »die neuschwedische Theorbe».

Som av ovanstående framgår, har rätt mycket hos Zuth anförts, som har intresse för lutan och gitarren i Sverige. Vi måste emellertid tillika konstatera, att det finnes en hel del väsentligt att tillägga.

Lutan odlades här i Sverige huvudsakligen under 1500-talet och en del av 1600-talet,² även inom de högsta samhällsklasserna, t. o. m. av de kungliga: både Gustav Vasa och Erik XIV voro skickliga lutspelare. I det svenska *Hovkapellet* voro flera lutenister anställda, bland vilka vi från Gustav Vasas regeringstid anför den först omtalade, *Jeronimus* från Italien — det fanns f. ö. två med detta namn —, *Nicolaus Hoffmann* från Danzig, *Baltzar Hoffmann*, *Cornelius Hoffmann* och *Casper Hoffmann* samt *Bertil Larsson*, vilken troligen var av svensk börd. Senare komma *Jören Vogel* (1560) och *Renatus de Plessi* (1572—73), den sistnämnde måhända fransman. Även under Storhetstidevarvet funnos i Hovkapellet en del lutenister, bl. a. *Samuel Reimich*, italienaren *Johan Battista*, *Frans Behr*, *Bischow*, fransmännen *Pichon* och *Betune*, vilka tre sistnämnda tillhörde drottning Kristinas regeringstid, varefter inga lutenister förekomma i Hovkapellet. Denne *Betune*, som tillhörde Hovkapellet 1649—50, kan näppeligen vara identisk med den i Danmark verksamme *Bethune*, som år 1702 fick 50 Rd. som lärare för konung Fredrik IV; däremot skulle han mycket väl kunna vara densamme som den hos Zuth nämnde *Bethune le cadet*, som levde just vid denna tid (se Zuth, s. 38).³

¹ Denna luta befinner sig nu i Hamburg i Museum für Hamburgische Geschichte.

² Redan under medeltiden omtalas lutspelare i Sverige: 1439 nämnes exempelvis i Stockholm en »*Conrad lutenista*». I Stockholms Stads Tänkebok för 1482 anföras tvenne »trympare», *Eric* och *Jacob*, av vilka *Eric* blivit bestulen på en »trympa». Man har förmodat, att trympa möjligen skulle betecknat en »*Lutha*» (och således trympare väl lutenist?), en förmodan, för vilken emellertid intet bevis kan företas (se *Emil Trobäck*, *Stadsmusiken i Stockholm*, Sv. Tidskr. för Musikf., 1929, s. 93).

³ Enligt *Norlind*, *Svensk Musikhistoria*, voro omkring år 1600 lutspelarna

Då år 1652 det italienska operakapellet anställdes i Stockholm under ledning av *Vincenzo Albrici* — denne har bland annat år 1654 för svenska hovet skrivit en sinfonia för 3 violiner, viola, basso, *teorb*, spinett, cembalo och organo¹ —, fanns i kapellet en »sonatore di tiorba», som i *Norlind* och *Trobäcks Kungl. Hovkapellets historia*, s. 265, kallas *Angiot Michele Bartoletti*, vilken säkerligen är den *Angiolo Michele Bartolotti*, som enligt Zuth utgav i Florens år 1640: »Libro 1.—4. di Chitarra spagnuola».

I *Magnus Gabriel de la Gardies musikkapell* förekommo också lutenister. Då de la Gardie var generalguvernör i Livland, upptogs på extra stat år 1655 en icke namngiven lutenist. I *Kägleholms räkenskaper* är år 1661 bland annat lutenisten *Duall* uppförd, och *Kapellets räkenskaper* av år 1680 ha fortfarande en lutenist — icke namngiven. I samband härmed kan anföras, att ett inventarium i Riksarkivet uppgiver, att på musikläktaren i Läckö slott en låda fanns, som innehöll flera instrument, bl. a. en »angelic». Se härom: *Emil Trobäck*, *Magnus Gabriel de la Gardies Hovkapell 1645—1686* (Sv. Tidskrift för Musikforskning, 1930, s. 74—84).²

John Dowland, italienaren *Catone Diomedes*, lutenist hos *Sigismund III* av Polen, och fransmannen *Boquet* de mest kända instrumentalkompositörerna i Sverige.

¹ *Albrici* nämnes icke hos Zuth.

² Det är intressant att studera *lutan* i *Nils Denckers* uppsats: *Musiknotiser i 1600-talets verser* (Sv. Tidskrift för Musikforskning, 1930, s. 53—73). Man finner där, att lutan samt fiol, cymbal och regäl voro de instrument, som oftast nämndes i högtidskväderna under senare hälften av 1600-talet — lutan omtalas i icke mindre än 25 av de anförda kväderna. Författaren anmärker, att mot slutet av århundradet regalen förekommer mindre ofta än förut, men att fiolen synes bli allmänare. Även lutan nämnes mycket oftare i slutet av århundradet.

I *Denckers* materialpublikation nämnes lutan såväl i det första citatet: *Heroisk Fägne-Sång av Stiernhielm* på drottning Christinas födelsedag den 8 dec. 1643, som i det sista: ett kväde vid bröllop den 31 maj 1699 på Egby gård.

Av särskilt intresse är kvädet vid bröllop år 1675 mellan *Marcus Cronström* och *Sigrid Ekehielm*, översänt från Leipzig av *Samuel Columbus*. Tr. i Leipzig 1676: Ueberschrift über eine Laute.

Det är dock icke säkert, att uttrycket luta på alla dessa ställen verkligen betecknar instrumentet luta. Det kan även ha avsett andra instrument eller haft en särskild poetisk betydelse (jmf *Norlind*, *Allmänt Musiklexikon*, s. 223: om lutan under den Gustavianska tiden).

Teorb nämnes i *Denckers* materialsamling endast en gång, angelica ingen.

Även senare uppträda lutenister i Sverige. *Christian Ludwig Kuhlau*, flöjtist och pukslagare i Hovkapellet, utförde sålunda solon för luta på konserter i Stockholm den 9 april och 8 oktober 1769,¹ och både luta och gitarr trakterades på de konserter, som gåvos av 3 italienare i Stockholm sommaren 1798, *Fr. Giordani*, *L. Inverardi* och *J. Folchini*: Divertissement med Viola inglese, Luta och Cittra. Divertissement för Viola inglese, Luta och Guitarro. Giordani spelade viola inglese, och de båda andra, som egentligen voro sångare, trakterade även olika instrument, utom ovannämnda också mandolin.^{2 3 4}

¹ På den första konserten Accompanierade han också på luta Mme Du Londells sång.

² Även *mandolinen*, dess virtuoser och kompositörer, avhandlas i Zuths arbete. Vi finna emellertid där icke den framstående italienske mandolinspelaren *Zaneboni*, som »Med serdeles succes låtit höra sig vid åtskilliga Hof och nu senast inför DD. MM. och K. Hofvet på Drottningholm», och som gav ett flertal konserter i Stockholm åren 1779 och 1780, varvid han även utförde en egen komposition: Soloconcert med Rondeau f. mandolin. Senare uppträdde på en konsert i Stockholm den 16 december 1781 2 italienska mandolinspelare: *Lovise Esio* och *Carrenso* (se Vretblad, Konsertlivet i Stockholm under 1700-talet).

³ Då det är fråga om lutans förekomst i Sverige, är det av vikt att erinra sig, att ännu i början av 1700-talet lutör förfärdigades av *Jonas Elg* och *Sven Beckman*. Den senare förekommande s. k. Svenska lutan, som anses uppfunnen av *Pehr Kraft* — även Ankar, säkerligen violinisten i Hovkapellet *Johan Wilhelm Ankar*, synes därvid ha spelat en viss rôle (se Envallsson, Svenskt Musikaliskt Lexikon, s. 50) — odlades 1780—1820, och det skrevs en hel del kompositioner — intet har tryckts — för detta instrument, av vilka Musikhistoriska Museet i Stockholm förvarar en stor samling.

Bellman nämner i sina skrifter ofta lutan, men enligt Norlind (Allmänt Musiklexikon, I, s. 223) skulle luta i Bellmans skrifter antagligen haft betydelse av cittra — en användning av ordet luta, som var vanlig under Gustavianska tiden. Norlind anser för övrigt, att Bellman knappast trakterat Kraft-lutan.

⁴ Med avseende på *de äldre lutenisterna i Sverige* få vi hänvisa till Norlind, Allmänt Musiklexikon och Svensk Musikhistoria, även som till Norlind och Trobäck, Kungl. Hovkapellets historia. I Allmänt Musiklexikon, II, s. 88, finnes även en redogörelse för *i svenska bibliotek befintliga tryckta lutböcker* och för *luthandskrifter i Sverige*. Bland de tryckta verken i Uppsala-biblioteket vilja vi särskilt framhålla Intabolutura di Lauto del diuino *Francesco da Milano*, et dell' eccellente *Pietro Paulo Borrono* da Milano, nuovamente posta in luce et con ogni diligentia corretta, opera nuova & perfettissima sopra qualunche altra Intavolatura.

Redan i det föregående ha vi omtalat den stora popularitet, för vilken *gitarren* var föremål här uppe i Norden från 1820-talet till det 19:de århundradets mitt. I Sverige torde gitarren emellertid ha vunnit sin popularitet något senare än i Danmark, dels på grund av Sveriges läge, som var mera avlägset från musikcentra, dels på grund av den i vissa avseenden gitarrliknande Kraftlutans stora spridning i Sverige under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet.^{1 2}

Under denna gitarrens blomstringstid funnos flera framstående gitarrspelare och kompositörer och arrangörer för gitarr i vårt land, av vilka knappast någon återfinnes i Zuths Handbuch. Det enda i fråga om svenska gitarrister, som där anföres, är nämligen, att *P. E. Svedbom* i Stockholm utgav »Lieder mit Klavier od. Gitarre». Detta syftar på att Svedbom skrivit musiken till: *Runesvärdet*. Förslag till Svensk National-Sång. Ord af Rdd. Musik med accompagnement för Fortepiano eller Guitarre af P. E. Svedbom. Stockholm. Jmfr Eitner; och Fryklund, Musikbibliografiska anteckningar, s. 9.³

De flesta kompositörerna för gitarr i Sverige voro även *gitarrspelare*. Några av dem spelade gitarr på konserter, bland vilka violinisten i Hovkapellet *Fredrik Wilhelm Hildebrand* (1785—1830) var en av de första. En av de mest kända gitarrspelarna

Libro Secondo. Venetiis 1546. Gardano. Rörande detta betydelsefulla arbete, varav endast Uppsala-exemplaret är känt, se närmare Mitjana, En bibliografisk visit i Upsala Universitets Biblioteks Musikavdelning, s. 19. Mitjana nämner å samma sida en annan sällsynthet: Intabolutura de lauto di lo eccellentissimo musicho Messer *Antonio Rotta* — — — Libro Primo. Venetiis 1546. Å exemplaret i Uppsala är förläggarens namn icke utsatt, men Mitjana gissar på Gardano, och sannolikheten härav bekräftas av en uppgift hos Eitner, att Hof- und Staatsbibliothek i München har 2 exemplar, det ena utan förläggarens namn, det andra med Gardanos namn utsatt.

¹ Av intresse för gitarrens föregående historia i Sverige är, att *Sven Beckman* år 1757 förfärdigade en praktgitarr, som uppgives ha tillhört drottning Lovisa Ulrika och som befann sig i Chr. Hammers samling i Stockholm. Även *Pehr Kraft* hade förfärdigat en gitarr, som har årtalet 1800.

² *Lyragitarren* har aldrig slagit igenom vare sig i vårt land eller i Danmark. Vi känna endast 2 lyragitarrer, förfärdigade i Sverige, den ena av *Johan Jerner* i Stockholm av år 1807 (i Nordiska Museet) och den andra av *J. Andersson* i Skara av år 1841 (i Musikhistoriska Museet). Någon dansk lyragitarr är oss icke bekant.

³ Även omtalas hos Zuth *A. Albertos* ovannämnda gitarr- och lutskola, som också utkommit i svensk översättning.

var *Oscar Ahnfelt* (1813—1882), vilken grundade ett gitarrinstitut i Stockholm. Ahnfelt reste omkring och predikade i Sverige, Norge och Danmark, och i anslutning till sina predikningar sjöng han sånger och Accompanjerade sig själv på gitarr. Høijer säger i sitt musiklexikon, att han var en utmärkt gitarrspelar, att han som virtuos på gitarr låtit höra sig med bifall såväl i Stockholm som i landsorten och att hans spel rörde färdighet, styrka och smak. Om hans gitarr meddelar Høijer, att den var konstruerad av honom själv — 10-strängad med 2 halssar; »över den ena af dessa, som saknar gripbräde, löpa de 4 nytillkomna bassträngarna». Denna Høijers uppgift om den av Ahnfelt konstruerade gitarren upprepades i nekrologen över Ahnfelt i Svensk Musiktidsning (1882, nr 22) och föranledde en protest i samma tidning (nr 24) av violinmakaren O. F. Selling i Stockholm, som meddelade, att han själv såväl uppfunnit som tillverkat Ahnfelts gitarr. Instrumentet förvaras nu i Musikhistoriska Museet i Stockholm. Den framstående violinisten *Johan Jakob Nagel* (1807—1885) — född i Mähren, hovkapellist i Stockholm sedan 1830 — var även berömd som gitarrvirtuos, och Høijer nämner som sådan även musikdirektören vid Norra Skånska Infanteriregementet *G. Brandes* (f. 1798). En god gitarrspelar var skalden *Birger Sjöberg*, som under flera turnéer sjöng sina sånger — han hade själv satt musiken till dem —, varvid han Accompanjerade sig på gitarr. *Johan Isidor Dannström* gav i sin ungdom gitarrlektioner.

Om ovannämnda gitarrspelares verksamhet som kompositörer för gitarr få vi anföra: *Hildebrand* skrev: *Six Polonaises pour Violon ou Flûte avec accompagnement de Pianoforte ou Guitarre*. Och: *Verschiedene Tänze und ein Marsch für die Guitarre*. Han arrangerade för gitarr: Fyra sånger ur Fritjofs Saga, af B. Crusell, vilket första häfte följdes av ett andra, som innehöll 3 sånger. Hildebrand arrangerade även andra kompositioner för gitarr och utgav: *Journal för Guitarre*. Ahnfelt komponerade huvudsakligen andliga sånger med accompagnement. Han har utgivit en sångsamling under titeln: *Andeliga sånger med accompagnement af Pianoforte eller Guitarre*, dels komponerade, dels samlade af Oscar Ahnfelt. I sin ungdom säges han ha arrangerat en polonäs av J. M. Rosén för 6 gitarrer. Bland Nagels sånger med accompagnement av gitarr är Nordmön i Söder mest bekant: *Romans* Orden af Böttiger Satt i

Musik för Sång med Guitarre och D^{lle} Jenny Lind tillägnad af J. Nagel. Han komponerade också: *Serenad med accompagnement af Pianoforte eller Guitarre*; och *Cecilia: Samling af lätta tonstycken för En och Två Gitarrer*. Även ett *Potpourri* för 2 gitarrer utgavs av honom. Nagel har för övrigt arrangerat en mångfald kompositioner för gitarr och utgivit åttonde svenska upplagan av Carullis »Guitarr-Skola», genomsedd och tillökad med ett Bihang af Jean Nagel. Den första sång, som *J. I. Dannström* utgav, var *Romance med accompagnement af fortepiano eller guitarre*.

Bland äldre kompositörer för gitarr vilja vi utom de i det föregående omtalade nämna: *A. G. Dannström*, som satte musiken till: *Kärlekens snaror*. Orden af C. F. Dahlgren med *Accompagnement för Guitarr och Piano* af A. G. Dannström. Stockholm 1838; Och som deltog i utgivandet av: *Polymnia*. Samling af valda Sångstycken med Guitarre accompagnement arrangerade af *H. Neupert*¹ och *A. G. Dannström*. Av *Carl Erik Södling* (1819—1884) utkom: *Sånger med ett lätt accompagnement af Guitarre*, och *O. Torp* skrev: *Six Lændlers Pour la Guitare composés et dédiés à Madame Betty Wærn Par son Maitre O. Torp*. *J. Boman* komponerade musik till Tegnér's dikter: *Musik till fyra dikter af Esaias Tegnér med accompagnement af Piano-Forte eller Guitarr*, H. K. H. Kron Prinsessan Josephina Underdånigst tillägnad af J. Boman. 2 upplagor. *Sånger ur Frithiofs Saga med accompagnement för Guitarre* Hans Kongl. Höghet Joseph Frans Oscar underdånigst tillägnade af J. Boman. Och han utgav: *Åtta duetter för två gitarrer*; samt *Sångstycken med accompagnement för Guitarr eller Forte-piano* arrangerade af J. Boman. Denne J. Boman omnämnes icke i musikhandböckerna.² Även *E. W. Brandes* tonsatte Tegnér's dikter: *Smärre dikter af Esaias Tegnér satte i Musik för Sång och Guitarre* af E. W. Brandes. Jmfr i det föregående G. Brandes. Två i utlandet födda musiker, som huvudsakligen haft sin verksamhet i Sverige, ha komponerat för gitarr: *Du Puy*, som ju var schweizare till börd, har skrivit en polonäs för 2 violiner, gitarr och bas, utgiven hos Kronberger i Prag, och den talent-

¹ Neupert var bl. a. musiklärare i Stockholm (se Høijers Musiklexikon).

² Jmfr Petter Conrad Boman, ämbetsmannen och kompositören, som bl. a. satt musik till Frithiofs saga.

fulle kompositören *Eduard Brendler* (1800—1831), född i Dresden, men redan 1802 i Stockholm, utgav: *Skaldestycken af Stagnelius satte i Musik för Sång och Guitarre af Eduard Brendler*.

En nyare tid tillhöra: *Adolf Edgren*, sång- och musiklärare, av vilken, utom gitarrskolor (se i det följande), utkommit Gitarlisten, 2 häften, och Favorit-Album för Gitarrspelare. Omtyckta melodier, sånger och marscher arrangerade eller komponerade för en eller två gitarrer; tillsammans med *Joel Blomqvist*, f. 1840, andlig kompositör, har Edgren utgivit: *Valda sånger ur Hemlandstoner m. fl. arrangerade för Gitarr*. *Herman Nyberg* har låtit trycka: *Tre Sånger för Pianoforte och Guitarre*. Ord och Musik af Herman Nyberg, och av *Vilhelm Ström* finnes i Musikaliska Akademiens Bibliotek ett stort antal gitarrkompositioner i manuskript.¹ Om ingenjören *Boije af Gennäs*, som även komponerat för gitarr, vilja vi här yttra oss något utförligare, dels därför att han till Musikaliska Akademien donerat en storartad samling gitarrkompositioner, dels därför att hans biografi saknas i våra musiklexika. Carl Oscar Boije af Gennäs föddes i Hasslöv i Halland den 7 juli 1849 och dog i Stockholm den 23 december 1923. Han genomgick Halmstads läroverk och var i synnerhet intresserad av matematik och botanik. Gitarrspel lärde han av fadern underlöjtnant C. O. Boije af Gennäs. Vid ingenjör Boije af Gennäs frånfälle erhöll Musikaliska Akademien genom testamente hela hans gitarrbibliotek, infört i Accessionskatalogen för år 1924, n:o 433—1547. Bland dessa över 1,000 nummer märkas särskilt 126 kompositioner av Giuliani och 53 av Sor samt 37 autografskompositioner av Mertz, antagligen förvärfvade av Boije af Gennäs under hans resor söderut. Det är bekant, att Boije af Gennäs företog flera resor till Tyrolen, och Mertz' änka stod liksom Boije af Gennäs i förbindelse med gitarristerna i München — hon dog i armod i Wien år 1903 (se Zuth, Handbuch). Vidare märkas i gitarrsamlingen ett större antal kompositioner och arrangement för gitarr i manuskript av Boije af Gennäs själv, bl. a. en »Preg-

¹ Det är antagligen samme Vilh. Ström, vilken anföres i »Ur Nutidens musikliv», 1924, som kompositör av Romans för 4 F-horn (s. 66), Duett för 2 violonceller (s. 68) och Sonat för oboe och piano (s. 121). Författaren av uppsatsen i ovannämnda tidskrift har icke kunnat lämna någon levnadsuppgift om denne Ström.

hiera Seinem Freunde F. Sprenzinger¹ gewidmet von C. O. Boije af Gennäs. Även Otto Hammerer ägnade han en komposition: »In memoriam Otto Hammerer» (tryckt i Freie Vereinigung).² Andra kompositioner eller arrangement av Boije af Gennäs ha tryckts i Gitarre-Freund 1905—06, Freie Vereinigung 1908 och Gitarristische Vereinigung 1909. Några gitarrer skänktes av Boije af Gennäs till Musikhistoriska Museet i Stockholm. En nekrolog i Svenska Dagbladet, den 28 december 1923.³

Bland dem, som arrangerat för gitarr, kunna utom ovannämnda anföras: *Johan Peter Cronhamn*, som själv uppgiver sig ha arrangerat 1,000 sånger för gitarr och som bl. a. utgivit *Amanda*. Tolf sånger, af åtskillige tonsättare med Guitarre accompagnement av J. P. Cronhamn — ett andra häfte följde —; och den i Berlin födde, i Stockholm verksamme flöjtisten och klarinettisten *Carl Friedrich Bock*, som arrangerade för gitarr: Rosa-Walzer af J. Strauss arrangerade för Flöjt och Guitare — Bock översatte även till svenska och utgav femte upplagan av Carullis Guitarskola, jemte Öfningsstycken af C. F. Bock.⁴

Då gitarren åtnjöt sin stora popularitet i vårt land, utkommo ett flertal *sångsamlingar med accompagnement av gitarr*, vilka i allmänhet tillhöra 1820—40-talen. De utgöra i viss mån en motsvarighet till de franska journalerna. I det föregående ha vi nämnt J. P. Cronhamns sångsamling *Amanda*, F. W. Hildebrands *Journal för Guitarre*; och *Polymnia*, utgiven av H. Neuport och A. G. Dannström. Vi uppföra nu i bokstavsordning de övriga av oss kända sångsamlingarna från denna tid, vilka

¹ Franz Sprenzinger (f. 1864 i München, d. 1924 i Augsburg) var en entusiastisk gitarramatör, som stod i förbindelse med sin tids alla framstående gitarrister och som deltog i grundandet av Internationaler Gitarristenverband i München.

² Otto Hammerer, f. 1834 i Augsburg, dog enligt Zuth darsammanstädes den 2 februari 1905. Hammerer, som till yrket var köpman, var en förträfflig solist på gitarr och lämnade värdefulla bidrag till facktidskrifterna för gitarr i München och Augsburg. Då både Hammerer och Sprenzinger voro bosatta i Augsburg, är det antagligt, att Boije träffade dem under sina resor söderut.

³ Uppgifterna om Boije af Gennäs ha välvilligt meddelats oss av bibliotekarien C. F. Hennerberg.

⁴ I Stockholm ha tryckts utan angivande av arrangeuren: *Six Romances Françaises arrangées pour La Guitarre*.

äro försedda med gitarraccompaniment.^{1 2} *Adina*. Wald Samling af Lätta Sångstycken vid Guitarr. *Aftonstunder* vid Guitarren. Sånger med ett lätt Accompaniment. *Apollo*. Sångstycken med Guitarreaccompaniment. *Bibliothek* för Guitarr-spelare. 3 häften 1840—41. *Brage*. Sånger med accompaniment af Guitarre. *Euphrosyne*. Samling af Valda Sångstycken med accompaniment af Guitarre. *Lördags Magazin* för Guitarr Spelare. Stockholm 1839. *Melpomene*. Tolf Sånger med Guitarreaccompaniment. *Necken*. Weckoblad för Guitarr-spelare. Stockholm 1832, 1833. *Nytt Lördags-Magazin* för Guitarr-Spelare. Stockholm 1842. *Orphæa*. Walda Sångstycken med accompaniment för Guitarre. I det andra häftet: Samling af valda Sångstycken med accompaniment af Guitarre, är Redactionens företal daterat: Stockholm den 20 Mars 1833. *Penelope*. Wald samling af Lätta Sångstycken vid Guitarre. *Philomèle*. Vald Samling af Lätta Sångstycken vid Guitarre.

Som vi redan i det föregående sett, utkommo i Sverige flera översättningar och bearbetningar av utlandets berömda *gitarrskolor*. Vi ha redan nämnt *C. F. Bocks* och *J. J. Nagels* editioner av *Carullis Gitarrskola*, varförutom det finnes en upplaga, utgiven av *A. W. Möllers* musikhandel i Stockholm. *Mauro Giulianos* Gitarrskola, Samling af Melodiska Original-Öfningar i progressiv ordning, utkom hos *Hirsch* och *Caron & Lundquist*. Av övriga gitarrskolor, utgivna i Sverige, uppföra vi i bokstavsordning:³ *Carl Augårdh*, Förberedande Gitarr- och Lutaskola — tillhör nutiden. *Ferd. Bengzon*, Nyaste Gitarrskolan för sjelfstudium av år 1891 — Bengzon har även verkställt översättningen av: *J. Poesinger*, Lilla gitarrskolan.⁴ *G. J. Charles*, Ny Gitarrskola för begynnare. Stockholm 1857. *Adolf Edgren* har utgivit flera gitarrskolor: Lättfattlig Gitarrskola, i vilken han även meddelar, att han är uppfinnare av en patenterad gitarr, Reform-Gitarren, som där är avbildad och beskriven. Fullständig Gitarrskola (12 upplagor). Mindre Gitarrskola (5 upplagor). *J. Müller*, Guitarre-Skola. *Emil Nützmänn*, Ny Praktisk Skola för Guitarr eller Luta — tillhör nutiden. *P. Persson*, Guitarrnota-

¹ Alla ha utkommit i Stockholm.

² De ha i allmänhet ett mindre, avlångt format.

³ Såvida icke annat angives, är tryckorten Stockholm.

⁴ Per Ferdinand Bengzon (1840—93), kompositör och pianist.

tion. Sundsvall 1898. *J. P. Sjöberg*, Guitarr Skola. Sundsvall. Av Sjöberg föreligger även: De första grundarna i Guitarre-spelning för nybegynnare. Stockholm 1876.

RÉSUMÉ

Dans cette étude, nous avons voulu donner quelques additions à l'excellent ouvrage de M. Josef Zuth: *Handbuch der Laute und Gitarre*, et aussi rectifier quelques erreurs qui s'y sont glissées. En général, nous nous sommes borné à la guitare — nous donnons seulement quelques détails sur les luthistes danois et suédois —, et nous suivons les guitaristes en France, en Belgique, en Italie, en Espagne, au Portugal, en Allemagne, en Angleterre, au Danemark, en Suède.

La plupart des compositions que nous mentionnons se trouvent dans notre collection. Cependant, les compositions françaises pour chant et guitare (lyre) de cette collection sont si nombreuses que nous avons préféré les traiter en détail dans une étude séparée.